

**Att samla är också
att konsumera** s 7

**Trist med enkönad
debatt** s 13

Språk är kultur
s 16-17

FOTO: HILLEN MASSEL

Förmedlar ett annorlunda filmspråk

Filmutbildningar ska tjäna konsten och sanningen, menar Göran du Rées s 10-11

Innehåll

Maj 2001

- 3 Konstnärliga** utbildningar måste få kosta
- 4 Universitetslektor** sågs upp av personliga skäl
- 6 Indragen professor** hotar humanekologi
- 7 Forskning som ska** komma konsumenterna till godo
- 8 Miljoner till** forskning om benskörhet
- 9 Annedalsklinikerna** tar form
- 10-11 Konstens stora** fiende är förutsägbarheten
- 12 Besparingskrav** tvingar fakultet till åtgärder
- 13 Jurist axlar** rollen som doktorandombudsman
- 14-15 Marinbiologi** på kockens schema
- 16-17 Är småspråk** hotade?
- 18 80 nyblivna** professorer hedras
- 19 Kritik** mot att ge Attac vetenskaplig status

GU Journalen

GU JOURNALEN är en informations- och personaltidning från Göteborgs universitet

CHEFREDAKTÖR: Allan Eriksson. Tel: 773 1021
allan.eriksson@adm.gu.se

BITRÄDANDE REDAKTÖR: Ylva Beckman. Tel: 773 5162
ylva.beckman@adm.gu.se

REPORTER: Eva Lundgren. Tel: 773 1081
eva.lundgren@adm.gu.se

LAYOUT/GRAFISK FORMGIVNING: Anders Eurén

ANSVARIG UTGIVARE: Siv Bondenäs Brink

STF ANSVARIG UTGIVARE: Åke Pettersson

MEDVERKANDE SKRIBENTER: Kajsa Asklöf, Susanne Liljenström, Sören Persson, David Andersson, Annica Olofsson, Ulla Holm och Johan Lönnroth

KORREKTUR: Jenny Lööf

ADRESS: GU Journalen, Göteborgs universitet
Box 100, 405 30 Göteborg
Tel 031-773 1021, fax 031-773 4354

E-POST: gu-journalen@gu.se

INTERNET: <http://www.gu.se/aktuellt/GU-journalen>

TRYCK: Novum Grafiska AB, Göteborg.
Tidningen trycks på miljövänligt papper som uppfyller kraven för Svanenmärkning.

UPPLAGA: 5 900 ex

UTGIVNING: 7 nummer/år
Nästa GU Journal utkommer den 14 juni

MANUSSTOPP: 30 maj

ADRESSÄNDRING: Gör skriftlig anmälan till redaktionen.
För obeställt material ansvaras ej.
För ej signerat material ansvarar redaktionen.
Citera gärna, men ange källan.
ISSN 1402-9626

**GÖTEBORGS
UNIVERSITET**

REKTOR HAR ORDET

GU kan bidra till ett hållbart samhälle

DEN 15-16 JUNI i år möts EU:s stats- och regeringschefer i Göteborg och den 12-14 juni anordnar Göteborgs universitet en konferens med titeln "Knowledge and Learning for a Sustainable Society" ("Kunskap och lärande för ett hållbart samhälle"). Möjligheten att sätta fokus på Göteborgs universitet är större än någonsin. Konferenstemat är inte en tillfällighet. EU:s ministerkonferens i Göteborg är tänkt att behandla ett nytt miljöprogram för just ett hållbart samhälle.

TANKEN ATT ATTRAHERA journalister, politiker och EU-makthavare till konferensen har naturligtvis föresvävat arrangörerna. Här finns en chans att föra ut kunskap om universitetets roll i samhället i allmänhet och i synnerhet som aktör på väg mot det hållbara samhället. Är då kunskap och lärande för ett hållbart samhälle en profil för Göteborgs universitet? Den 1 juli 2000 bildades GMV, Göteborgs Miljövetenskapliga centrum. Tidigare inventeringar av verksamheter, forskning och utbildning lag till grund för beslutet. Dessa omfattade både Göteborgs universitet och Chalmers och deras respektive fakulteter och sektioner. En nationell översyn gjord av Naturvårdsverket under 1999-2000 visade att nära 40 procent av svensk miljöforskning, forskning för ett hållbart samhälle, sker just i Göteborg.

KONFERENSEN HAR FÖLJANDE underrubriker och samordnare: "Learning and the role of universities", professor Sven Erik Liedman; "Climate and global justice", professor Christian Azar, Chalmers; "Globalisation policy and corporate citizenship", professor Rolf Wolff och professor Thomas Sterner. Göran Rosenberg, hedersdoktor vid Göteborgs universitet 2000, är moderatör för konferensen.

Många människor är djupt engagerade i miljöfrågor och frågor kring det hållbara samhället. Konferensen i Nice präglades av mycket folk, debatter, diskussioner och fredliga demonstrationer. Tyvärr urartade det också till våldsamer och upplopp. Det finns anledning att förmoda risker för liknande inslag i Göteborg. I enlighet med vår vision är det viktigt att vi visar öppenhet och en beredvillighet att vara en aktör i debatter och dialoger baserat på vår vetenskapligt grundade kunskap. Studenterna finns självklart också med som arrangörer och deltagare.

Anmälan sker på konferensens hemsida: www.gmv.gu.se

Sista anmälningsdag är 15 maj. Välkomna att delta! Vi hoppas på en givande konferens för alla och för framtiden.

Bo Samuelsson

FOTO: EVA S. ANDERSSON

LIKA GLÄDJANDE ÄR att Göteborgs universitet tillsammans med Chalmers för närvarande innehar Carl XVI Gustavs jubileumsprofessur i miljövetenskap. Professuren innehas av Roland Scholz från Zürich, som kommer att delta i konferensen i juni.

Konferensen kommer att öppnas av forskningskommissionär Philippe Busquin. Miljökommissionären Margot Wallström deltar under det avslutande rundabordsmötet som vi kommer att direktsända för allmänheten i Universitets-TV, på Internet och på storbildskärm ner till Pustervik, där Forum 2001 då just har börjat sitt fyra-dagars program.

Akademisk lathund, del 5

Arv och miljö: Båda är överskattade.

Censur: Tillämpas där man minst anar det.

Finkultur: Uppskattas inte av talibaner.

Generation: Någotting man ofta kollektivansluts till.

Genus: Fint ord för vad simpelt folk kallar kön.

Göteborg: Säregen stad som genom Nobelpris och EU-toppmöte kanske "sätts på kartan".

Lat hund: Dumt djur som inte orkar

lära sig att man i svenskan inte skall särskilja ord som i t ex engelskan. Se också språk år.

Professorer: Personer som utnämns av andra professorer. Nyligen installerade vid GU.

Språkär: Leder förhoppningsvis till minskad användning av uttryck som "moral och etik", "NN tillhör en av GU:s bästa forskare" eller "Hegel forskning".

Varumärke: Aktuellt också denna månad.

David Andersson & Allan Eriksson

Hög kvalitet trots dålig ekonomi

Bra utbildning men stora brister på grund av dålig ekonomi – så kan man sammanfatta den utvärdering av Högskolan för teater, opera och musikal som nyligen har presenterats.

DET ÄR SVÅRT att planera konstnärliga utbildningar. Det påpekar Jan Ling, en av utredarna:

– Konstnärliga projekt går nästan alltid på minus. De program som finns vid skolan är trots allt väldigt bra och det vore synd för kulturlivet i Västsverige om det hände något med dem.

Utvärderingen visar på stora problem varav de flesta har med bristande resurser att göra: lärare och administrativ personal pressas till extra tjänstgöring utan ekonomisk ersättning, ambitionerna i utbildningsplanerna går inte att förverkliga, tillräckliga åtgärder för att hålla utgifterna inom tilldelade ramar har inte vidtagits. Och institutionens kostnader har under senare år ökat kraftigt samtidigt som anslagen varit de samma.

UTREDARNA MENAR också att en dialog mellan institutionen och anslagstildelande nivåer inom universitetet saknas, att den administrativa strukturen varit oklar, liksom att styrningen av verksamheten brister.

– Problemet är tvåfaldigt, menar Bengt Olsson, dekanus vid konstnärliga fakul-

tetsnämnden. Dels handlar det om ett övergripande resursproblem som hela universitetet sliter med. Men nedskärningar blir extra tunga när man bedriver den typ av undervisning som vi gör med stort antal lärarledda lektioner. Vi håller en internationellt mycket hög kvalitet på våra utbildningar men balanserar ständigt på en knivsegg.

Dels handlar det om ett internt problem.

– Det beror i grunden på att vi utökat från två till tre utbildningar. Det fanns ett stort behov av en musikalutbildning och vi trodde att synergieffekter skulle kunna uppnås genom ett bättre utnyttjande av lärare och genom samkörning av produktioner. Men effekterna har uteblivit.

Vart har då pengarna gått?

– De har gått till studentproduktioner som varit för dyra och vi har använt fler lärare än vi haft råd med. Dessutom har operautbildningen varit inblandat i ett projekt med Göteborgsoperan som man fått särskilda medel för direkt från utbildningsdepartementet. Det har gjort att man lurat sig att tro att man haft mer pengar än vad som faktiskt varit fallet

Alla kostnader måste nu ses över och budgeten inför 2002 ska stramas åt.

Det kan bland annat innebära att timlärare och korttidsförordnanden sparas in. Man hoppas däremot slippa säga upp anställda. Bengt Olsson menar också att de

studenter som redan finns inte kommer att drabbas av nedskärningarna. Och man har redan börjat med en budgettätstramning som lett till att underskottet för år 2001 inte bli så stort som man tidigare befarat utan hamnar på cirka 200 000 kronor.

EN ANNAN KONSEKVENNS kan bli att någon utbildning läggs ner eller integreras med något annat program.

– Självklart hoppas jag att vi i stället hittar nya och mer effektiva sätt att integrera de olika utbildningarna och också att HTOM kommer att kunna samarbeta mer med Musikhögskolan.

Men utvärderingen pekar också på att det finns mycket positivt vid högskolan, bland annat är den utbildning man bedriver unik i Norden och kvaliteten är trots allt mycket hög.

– Det goda med ett underskott är att det kräver en genomgång av verksamheten och det är något varje institution behöver göra någon gång. Vi har en väldigt väl utvecklad konstnärlig och pedagogisk metod, den så kallade Yat-metoden, som vi kommer att fortsätta att arbeta med och en för Norden unik forskarutbildning. Men det känns svårt att befinna sig i en ekonomisk situation där man aldrig får säga ja till kollegor eller studenter.

Eva Lundgren

Fakta / Utvärdering HTOM

Det var efter det att studenter och medarbetare vid Högskolan för teater, opera och musikal, HTOM, uppvaktat rektor och efter att studenterna till och med vänt sig till stats- och utbildningsministern som rektor 1999 tog initiativ till en utvärdering av relationen mellan tillgängliga resurser och kvalitet på verksamheten vid HTOM. Utvärderingsarbetet kom igång först i november 2000. Utvärderingsgruppen bestod av Jan Ling, rektor emeritus och professor emeritus i musikvetenskap, Åsa Melldahl, regissör och tidigare chef för Radioteatern, Per-Erik Öhrn, regissör och konstnärlig ledare för Drottningholms slottsteater. Som sekreterare utsågs Henrik Tobin, projektledare inom GOArt, tidigare rektor för Musikhögskolan.

Högskolan för teater, opera och musikal har 49 helårsstudieplatser. Till skådespelarprogrammet antas 7-9 studenter varje år, till opera- och musikalprogrammen vardera 6-7 studenter vartannat år. HTOM är ensam i Norden om att inom samma institution ger en så bred utbildning. Undervisningen är mycket intensiv med cirka 40 schemalagda lektioner per vecka och grupp.

Tuffa besparingar krävs

Mer pengar kan Högskolan för teater, opera och musikal inte hoppas på. I stället måste hårda besparingar till för att vända den negativa utvecklingen vid skolan.

DET ÄR INTE minst det höga antalet lärarledda lektioner, mellan 35 och 40 i veckan, som gör att utbildningarna vid skolan är så dyra.

– Vi måste hitta ett sätt att spara där vi ändå kan behålla kvalitet och kompetens, till exempel genom att bättre samordna de olika utbildningarna, säger högskolerektor Iwar Bergkwist. Vi måste också skära ner antalet lärarledda lektioner och istället satsa på lärarhandledda projekt.

Utbildningarna vid HTOM, som i dag mest liknar yrkesprogram, kommer att ändras så att de blir mer akademiska med tydliga kursplaner, poängsatta kurser och kandidat- och magisterexamen.

– Och vi tänker fortsätta vårt samarbete med olika teatrar, nästa år till exempel med Backa teater. Men vi försöker också få till stånd ett samarbete på längre sikt för att få kontinuitet i utbildningarna.

Men vad studenterna sedan länge krävt

är att universitetet centralt ska ge ytterligare medel till skolan.

– En ordentlig omorganisation och riktiga kursplaner behövs också, anser Jonas Rimeika, som går sista året på skådespelarprogrammet. Men framför allt behövs det mer resurser. Vi har väldigt duktiga lärare som håller på att slita sönder sig och det håller inte i längden.

STUDENTERNA JÄMFÖR GÄRNA med Stockholm där motsvarande högskolor har betydligt mycket mer personal.

– I Stockholm har man valt att lägga de pengar man egentligen fått för lokaler på lärare, säger universitetsdirektör Björn Järbur. Men det koncept vi har med alla utbildningar tillsammans är ju något man gärna lyfter fram som en fördel framför Stockholm och hur mycket ett lokalbyte egentligen skulle kosta är svårt att säga.

Björn Järbur tycker inte att utvärderingen ger underlag för ökat stöd centralt utan anser att det är konstnärliga fakulteten som måste försöka hitta lösningar.

– Exempelvis hade man kanske kunnat begära fem utbildningsplatser till. I ett läge där intresset för universitetsstudier

Högskolan för teater, opera och musikal kan inte räkna med ökade resurser trots stort behov.

sviktar har ju just dessa utbildningar hur många kvalificerade sökande som helst. Men det är förstas fakultetens sak att fundera över sådana frågor.

Så den närmsta tiden är det alltså tuffa besparingar som gäller för Högskolan för teater, opera och musikal.

– Det är väldigt tungt för personalen

att arbeta i en så osäker miljö där man inte ens vet om man får behålla jobbet, konstaterar Iwar Bergkwist. Ändå tror jag att vi är på väg att vända skutan, nu gäller det att få tillbaka arbetslusten också.

Eva Lundgren

Fel att rangordna efter avstånd

I ETT BESLUT från Högskoleverket kritiseras Göteborgs universitet för att vid urval till en distanskurs för nybörjare rangordna de sökande efter avståndet mellan bostadsorten och universitetet. Universitetet hade schablonmässigt rangordnat efter de sökandes postnummer, vilket strider mot högskoleförordningen.

Urvalsgrunden till en utbildning som vänder sig till nybörjare ska enligt förordningen vara betyg och resultat av högskoleprov i kombination med arbetslivserfarenhet. Men den urvalsgrund som GU använde sig av var särskilda skäl. Rektor har nu beslutat att följa verkets beslut.

Lars Urwitz på avdelningen för studentfrågor menar att urvalsmodellen distansurval ändå spelat ut sin roll. Till två tredjedelar av distanskurserna var det vanligt betygsurval som gällde.

– Vi är inte särskilt missnöjda med beslutet, säger han. Det var en ganska manipulerbar urvalsprincip, eftersom vissa studenter mixtrade med sina adresser för att komma in på kurser. Tvärtom underlättar det här för oss och institutioner slipper oroa sig för att stå med tomma platser.

Allt färre sökande till sommarkurser

INTRESSET FÖR ATT läsa sommarkurser vid Göteborgs universitet minskar för andra året i rad. Minskningen är 20 procent jämfört med förra året. Antalet ansökningar uppgår i år till 4 820, enligt preliminära siffror. År 2000 hade 6 128 ansökningar registrerats.

Har Sveriges röst tystnat?

Vem gör motstånd idag? Vem styr opinionen? Öppet seminarium inför Ingrid Segerstedt Wibergs 90-årsdag. Segerstedt Wiberg, journalist, debattör, politiker och hedersdoktor vid Göteborgs universitet hedras med detta seminarium om yttrandefrihetens villkor, civillikurage, kampen för demokrati, fred och solidaritet i globaliseringsens tid.

LOKAL: Universitetets aula, Vasaparken

TID: Söndagen den 17 juni kl 10.00-13.00

FÖRELÄSARE: Arne Ruth, publicist, f.d. chefredaktör Dagens Nyheter Ingrid Eide, Internationella kvinnoförbundet för fred och frihet, Oslo Dennis Töllborg, professor juridik och Maj Britt Theorin, EU-parlamentariker.

NYHETER

Kränkande behandling leder till uppsägning

Vi har gjort allt vad vi har kunnat, intygar personaldirektör

En universitetslektor vid Göteborgs universitet har nyligen sagts upp av personliga skäl. Åtgärden är ovanlig vid universitet eftersom problem oftast brukar lösas på andra sätt.

DET VAR I MITTEN av april som GU:s personalansvarsnämnd fattade beslut om att säga upp universitetslektorn. Enligt Sven Lindvall, tjänstledig personaldirektör och den som föredrog ärendet för nämnden, har lektorn under flera års tid trakasserat flera kolleger och forskarstuderande. Bland annat ska han ha knuffat, pekat finger och bett personer försvinna ur sin närhet. Universitetslektorn nekar till att han skulle ha kränkt sina kolleger.

TROTS VARNING OCH disciplinpåföljd i form av löneavdrag ändrade lektorn inte sitt beteende. Han har också låtit bli att komma till beordrade samtal med rektor.

– Han accepterar inte heller prefekten som chef. Sammantaget har effekten av allt detta blivit en arbetsmiljö på institutionen som vi inte kan tolerera. Vi har prövat alla vägar, men han har vägrat medverka i samtal eller några som helst åtgärder, säger Sven Lindvall.

Sven Lindvall är just nu tjänstledig och arbetar som jurist för olika arbetsgi-

vare i den här typen av uppsägningsärenden. Mellan tumme och pekfinger bedömer han att det sägs upp en anställd av personliga skäl så sällan som vart femte år från Göteborgs universitet.

Att det går så långt som till uppsägning är ovanligt. Oftast löser parterna problem i tidigare skeden, eller på andra sätt.

En uppsägning av personliga skäl kan ha sin grund i olika saker, till exempel misskötsamhet, samarbetsvärigheter, misshandel, annan brottslighet, inkompetens eller nedsatt arbetsförmåga.

ARBETSGIVAREN HAR ETT ansvar för att komma till rätta med problemet. Men det bedöms olika från fall till fall beroende på omständigheterna. Har den anställde till exempel begått en grov stöld faller ett stort ansvar på denne. Om han eller hon däremot börjar missköta sitt arbete eller får missbruksproblem har arbetsgivaren ett större ansvar att hitta lösningar och stötta den anställde.

Omplacering är en annan åtgärd som måste prövas. Om problemen ändå inte går att lösa kan det bli tal om varning, disciplinpåföljd och i sista hand varsel om uppsägning. När den anställde varslats om uppsägning har han eller hon en vecka på sig att själv, eller med hjälp av facket,

begära överläggning med arbetsgivaren.

– Hotet om uppsägning kan leda till att den anställde väljer att sluta frivilligt. Ofta kan arbetsgivaren och den anställde sluta någon form av uppgörelse, säger Sven Lindvall.

Kommer man inte fram till något i överläggningen verkställs uppsägningen. Men möjligheterna för den anställde är inte uttömda.

Han eller hon kan därefter driva frågan till domstol som prövar om uppsägningen strider mot anställningsskyddslagen. Har arbetsgivaren gjort fel kan den anställde få arbetet tillbaka och skadestånd.

OM FACKET ÄR företrädare förs tvisten vid Arbetsdomstolen, AD. Är facket inte företrädare drivs tvisten i första hand vid tingsrätt, vid ett överklagande till AD.

GU Journalen har sökt den uppsagda universitetslektorns fackliga företrädare SACO för en kommentar. SACO avböjer med hänvisning till att man inte kommenterar enskilda fall där uppsägning sker av personliga skäl.

Sören Persson

Filmarkiv utreds

Unika samlingar finns vid GU

ÖVERBIBLIOTEKARIE Jon Erik Nordstrand har av rektor fått i uppdrag att utreda möjligheterna till organisation och finansiering av ett filmarkiv. Det är humanistiska fakultetsnämnden som kommer med anhållan. Som föreståndare föreslås Göran Bjelkendal.

– Vi har fem stora samlingar som donerats eller deponerats till GU, berättar biovetare Göran Bjelkendal. Hit hör Ture Schöns samling av filmrecensioner, bioannonser och filmartiklar som omfattar i stort sett samtliga filmer som haft premiär i Sverige sedan fyrtioalet. Uno Asplunds samling innehåller åttio timmar åttamillimetersfilm, bland annat samtliga Chaplinfilmer utom fem. Dessutom finns här 6 000 film- och biografprogram, böcker, tidskrifter, affischer med mera. En annan stor samling är Karl-Erik Johanssons som består av cirka 800 titlar från hela filmhistorien.

För närvarande förvaras samlingarna i ett antal tjänsterum vid avdelningen för filmvetenskap och institutionen för musikvetenskap. En del finns på andra platser, bland annat Studenternas hus.

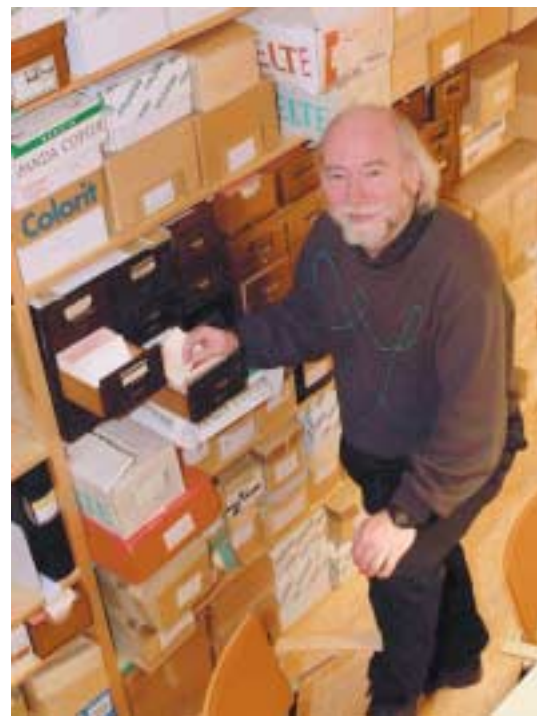

FOTO: GÖRAN BJELKENDAL

Ett västsvenskt filmarkiv behövs vid Göteborgs universitet, menar filmvetaren Göran Bjelkendal.

Humanisterna missnöjda med liten höjning

Regeringen förstärker humaniora, samhällsvetenskap, juridik och teologi med totalt 200 miljoner under 2002-2003. För GU:s del kan det handla om cirka 20 miljoner extra, uppskattar budgetdirektör Per-Erik Eriksson.

HUR MYCKET PENGAR som faktiskt tilldelas Göteborgs universitet blir inte klart förrän i höst, då budgetpropositionen presenteras. Från regeringen har utlovats en förstärkning av resurserna per student (den så kallade prislappen) med 100 miljoner 2002 och ytterligare 100 miljoner 2003. Höjningen motsvarar en förstärkning med 7 procent.

Lennart Olausson, dekanus på humanistiska fakulteten, tycker inte att höjningen är tillräcklig.

– Det är positivt att vi äntligen fått gehör för våra synpunkter eftersom vi drabbats av en kraftigt sjunkande tilldelning under 90-talet. I praktiken innebär det att vi kan sätta stopp för ytterligare försämringar, men det räcker inte för att kunna göra några förbättringar.

Från samhällsvetenskapliga fakulteten uppfattas förslaget som mycket positivt.

– Visserligen hade vi önskat en klart högre procentuppräknning, säger dekanus Lennart Weibull, men vi betraktar det som en positiv signal som visar att regeringen har insett att humanistisk och samhällsvetenskaplig utbildning är angelägen att satsa på inför framtiden.

Dessutom satsar regeringen 140 miljoner per år under perioden 2002-2003 och 160 miljoner år 2004 på forskning om miljö och ekologiskt hållbar utveckling.

Det är ett av regeringens åtta prioriterade forskningsområden. Men endast en mindre del av dessa resurser, 50 miljoner per år, förs till utgiftsområde 16: utbildning och universitetsforskning för satsningar på ovanstående forskningsinriktning.

SÄRSKILT MYCKET NYTT om universitetsutbildning- och forskning finns inte i vårpropositionen. Det mesta kommer i budgetpropositionen i höst.

Men i vårpropositionen finns det en del nyheter som på ett eller annat sätt påverkar universitetet:

- Mer än var 10:e elev som slutar grundskolan är inte behörig till gymnasiet. Därför höjs resurserna till skolan gradvis under perioden 2001-2006 med 5 miljarder per år.

- Studiebidraget till ungdomar i åldern 16-20 år i gymnasieskolan utökas från 9 till 10 månader.

- Expansionen av högskolan fortsätter. På sikt är målet att 50 procent av en årskull ska ha börjat högskolan vid 25 års ålder.

- Staten tar över huvudmannskapet för värdutbildningarna den 1 januari 2002. Totalt 1,7 miljarder förs över på universitet och högskolor.

- Studiestödet reformeras. Bidragsandelen höjs från 27,8 procent till 34,5 procent.

Allan Eriksson

Nya gränsöverskridande utbildningar

Gränsöverskridande utbildningar som ska attrahera humanister och designstuderande likaväl som tekniker och naturvetare – det är vad man vill satsa på vid IT-universitetet på Lindholmen. Till hösten startar fem nya påbyggnadsprogram som alla ska ske i nära samarbete med industrin och med stora möjligheter för studenterna att själva påverka sin utbildning.

ATT IT-UNIVERSITETET är ett gemensamt projekt för GU och Chalmers visas inte minst genom att man nu för första gången skickar ut en gemensam ansökningsblankett för de nya utbildningarna. Sista ansökningsdag har skjutits fram en månad till den 15 maj.

– Samtliga nya påbyggnadsprogram är på 60 poäng med vardera plats för trettio studenter, berättar Ann Strömberg, biträdande projektledare för IT-universitetet. För att få söka måste man ha minst 100 högskolepoäng, varav 20 med en viss

inriktning beroende på vilket program man söker. Programmen kan leda till magisterexamen beroende på studentens utbildningsbakgrund. De kan också ingå som sista delen i en civilingenjörsutbildning.

GU STÅR FÖR tre av programmen: Business Technology och Mobil informatik som Handelshögskolan har programansvar för samt programmet Informations- och kommunikationsteknik och lärande som ligger under utbildningsvetenskapliga fakultetsnämnden. Chalmers står för programmen IT inom hälso- och sjukvård samt Människa-Datorinteraktion-Interaktionsdesign.

– Våra utbildningar kommer att ges i samverkan med näringsliv och offentlig sektor och en viktig del av varje utbildning blir ett större projektarbete, berättar Ann Strömberg. Det universitetet kan ge studenterna är alltså kunskaper, metoder och möjligheter till reflektion och fördjupning. Samtidigt erbjuder näringslivet

rent praktiska tillämpningar och frågeställningar.

Förhoppningen är att de nya programmen med sina annorlunda inriktningar ska locka blandade grupper av studenter.

– Det kan gälla lärare som vill vidareutbilda sig men också konstnärer, ekonomer, musiker, beteendevetare, ingenjörer som inser behovet av att kunna en del om IT och som vill mötas och utveckla tillämpningarna. Mycket handlar om hur vi kan använda den nya tekniken på annorlunda och nya sätt. Det kommer inte längre att vara själva programmet som står i fokus utan ämnet och individen där människan och datorn sätts in i ett sammanhang.

NYA FRÄSCHA LOKALER ute på Lindholmen ska inbjuda till olika typer av verksamheter som seminarier, grupparbeten och diskussioner.

– Intresset är jättestort. Inte minst studenter från andra högskolor i regionen har hört av sig. De tycker att ämnena ver-

kar intressanta och många lockas av möjligheterna till magisterexamen.

Hösten 2002 tillkommer ytterligare minst tre påbyggnadsutbildningar samt ett par treåriga grundutbildningar för nybörjare. Intresserade forskargrupper och institutioner som vill vara med och utveckla nya program kan kontakta projektledningen.

Eva Lundgren

Fakta / IT-universitetet

IT-universitetet är en paraplyorganisation för all IT-relaterad forskning och utbildning som GU och Chalmers gemensamt står för, bland annat vid IT-universitetet på Lindholmen. Utbildningarna är tvärvetenskapliga, syftet är att spränga gränser och utveckla såväl tekniken som dess tillämpningar. Projektledare är Rainer Berling, vice projektledare är Ann Strömberg. För mer information se: www.ituniversitetet.org

Ericsson satsar på IT-universitetet

NU STÅR DET KLART att Ericsson satsar totalt 12 miljoner kr på IT-universitetet under tre år. Diskussioner har pågått länge om avtalets innehåll. Det färdiga avtalet innebär att Göteborgs universitet får ett forskningsstöd på två miljoner per år under tre år och lika mycket går till Chalmers.

– Det känns väldigt bra – inte minst med tanke på Ericssons ekonomiska läge.

Satsningen innebär väldigt mycket för att bygga upp forskningen. Det är precis denna typ av satsningar från externa intressenter som IT-universitetet behöver, konstaterar Sven Lindqvist, ordförande i styrgruppen för IT-universitetet.

Det har tidigare funnits planer på att Ericsson ska bidra med medel för att bygga upp två hela forskningsområden, men riktigt så mycket pengar är inte tele-

kombolaget berett att satsa. Resurserna räcker inte heller för att finansiera två nya professorer.

– Satsningen är ändå bättre än ursprungsförslaget. Vi får se hur pengarna ska användas. Ett förslag är att inrätta två gästprofessorer, spekulerar Lindqvist.

Forskarstödet är främst inriktat mot två forskningsområden, kommunikationssystem och mobilt Internet. Det

förstnämnda området är inriktat mot teknikhället (Chalmers) och ett annat mot mjukare Internetjänster (GU).

I avtalet står det specificerat att pengarna ska användas för IT-universitetet och att Ericsson i förlängningen kommer att ha nytta av forskningen, men några formuleringar om särskilt bindande krav finns inte.

Allan Eriksson

Högsta betyg till GU

TEKNIKBRÖSTIFTELSEN i Stockholm har betygsatt 34 högskolor och universitets webbplats utifrån hur tillgängliga de är för utomstående företag som söker kontakt. På en femgradig skala fick Göteborgs universitet fem poäng.

Som en del av den tredje uppgiften ingår att underlätta relationer med företag. Men hur lätt är det egentligen för företag att ta kontakt med högskolorna? Det har Teknikbröstiftelsen nu tagit reda på genom att ha låtit en försöksperson (som är anställd på ett mindre företag) besöka 34 högskolor och universitets webbplatser.

1997 gjordes en liknande undersökning som visade att 70 procent av de besökta hemsidorna inte gav några träffar jämfört med dagens 15 procent. En slutsats är att högskolornas samarbete med näringslivet har utvecklats enormt de senaste åren och i takt med den ökade användningen av Internet har högskolornas tillgänglighet på Internet förbättrats. Samtidigt är det stora skillnader mellan olika högskolor och universitet.

Surfa in i reportagearkivet!

BEHÖVER DU bakgrundsinformation eller ska du ha något som kompletterar undervisningen? Då utnyttjar du väl Universitets-TV:s reportagearkiv?

Sedan januari finns uppgift om tv-reportage på webben, under adress <http://www.gu.se/universitetsTV/> finns en länk vidare till "Reportagearkiv".

Sök på fakultetsområde, ämne, titel eller fritext och du får upp de tv-reportage som Universitets-tv gjort. Det är omkring 400 reportage. I reportagearkivet finns uppgift om medverkande, sändningsdatum, reportagelängd och ett bandnummer som du kan referera till om du skulle vilja beställa en vhs-kopia av inslaget.

Under sommaren kommer arkivet att kompletteras med länkar till själva reportagen som då kan ses direkt i datorn.

Nypremiär

Annika Koldenius är tillbaka som programledare i Universitets-TV, efter nio månaders föräldraledighet. Tillsammans med Anette Carlsson arbetar hon med programmen Vetenskap i väst och Universitetsnytt.

NYHETER

Humanekologerna kämpar för sin professur

Om professuren i humanekologi inte återbesätts är risken stor för att ämnet på sikt läggs ner. Det varnar docent Carl-Henrik Lyttkens, tf studierektor på avdelningen för humanekologi, för i ett skarpt brev till rektor.

ORON INOM HUMANEKOLOGI fortsätter. Doktoranderna har tröttnat och tagit initiativ till ett upprop som all personal skrivit på – med krav på att omedelbart utlysa professuren i humanekologi.

– Saken är den att vi inte har fått besked om vad som händer med ämnet i framtiden. Det råder stor ovisshet. Rykten florerar och det underlättar inte situationen, säger Carl-Henrik Lyttkens.

Bollen ligger hos humanistiska fakulteten som meddelat att man inte tänker finansiera anställningen som professor i humanekologi längre än till den 30 juni är.

Doktoranderna på humanekologi är dock kritiska till att humanistiska fakulteten ska fatta beslutet och vill att ärendet ska avgöras av rektor.

– Att humanistiska fakulteten finansierar professuren är i huvudsak en administrativ konstruktion, vilket främst beror på universitetets organisationsstruktur. Ämnet humanekologi har ingen naturlig tillhörighet till någon speciell fakultet, utan är en gemensam angelägenhet för GU, säger doktorand Jessica Graham.

TEMANÄMNDENS ANSÖKAN om utlysning av professuren har nu remissbehandlats och av de två tillfrågade fakulteterna är det bara naturvetenskapliga fakulteten som ger klart besked: Att det inte finns någon anledning att återbesätta professuren.

Dekanus Lennart Olausson på humanistiska fakulteten vill inte kommentera ärendet förrän han har talat med personalen på humanekologi.

– Vi har inte tagit ställning till något

ännu, betonar han. Men det finns inga professurer längre och det är inte heller tillåtet att vikariera som professor. Oavsett utgången är det självklart att vi kommer att värna om de doktorander som finns.

Han tillägger att fakulteten normalt sett enbart ger ersättning för den undervisning som ligger i anställningen som professor.

– Vi har behandlat humanekologi mycket mer generöst än vad vi brukar göra inom fakulteten.

MEN OM HOTET verkställs får det, menar Carl-Henrik Lyttkens, följden att forskarutbildning och avdelningens medverkan i olika forskningsprojekt kommer att upphöra.

– Den innebär att den samlade kompetens som finns hos avdelningens forskare och doktorander kommer att skingras, vilket också omedelbart får konsekvenser för grundutbildningen.

– Det vore synd, fortsätter Carl-Henrik Lyttkens. Vi har goda resultat av forskarutbildningen med många licentiatuppsatser och doktorsavhandlingar. Dessutom har vi en grundutbildning med stark studenttillströmning. Utvärderingar visar att studenterna är väldigt nöjda med utbildningen.

Av ekonomiska skäl undervisar professorerna i humanekologi till stor del på grundutbildningen. Dessutom betalas en del av grundutbildningens administration av fakultetsmedel.

– Om de administrativa kostnaderna vältras över på grundutbildningen kommer det sannolikt att leda till att även grundutbildningen läggs ner under kommande läsår.

FAST LENNART OLAUSSON tycker det är Temanämndens problem att man inte ger tillräckliga resurser för att bedriva grundutbildning.

En annan konsekvens är att avdelningens engagemang i det nystartade samhällsvetenskapliga miljövetarprogrammet

(där humanekologi är en av inriktningarna) kan äventyras, menar Carl-Henrik Lyttkens.

Trots hotbilderna är han ändå försiktigt optimistisk. Lyttkens planerar att ta kontakt med utbildningsministern med tanke på att professuren tillkommit genom riksdagsbeslut.

– Utbildningsministern har understrukit vikten av att arbeta tvärvetenskapligt med miljöfrågor.

HAN HOPPAS ATT förslaget om tvärvetenskapens framtid kommer att innebära att Temanämnden får status som fakultet med egna fakultetsmedel.

– Om professuren läggs ner är det ett stort steg tillbaka för GU. Man kan inte längre ge sken av att man är ett tvärvetenskapligt universitet när man säger av en av dess grenar. Naturligtvis finns det många olika typer av tvärvetenskapligt arbete inom universitetet, men det är viktigt att slå vakt om den disciplin- och fakultetsöverskridande tvärvetenskap, som bedrivs av små institutioner som bl a humanekologin.

Carl-Henrik Lyttkens tänker också väcka offentlig diskussion om ämnets vara eller inte vara vid GU.

– Om nedläggningen verkställs blir det ett ramaskri. Vi är beredda att försvara humanekologin.

Allan Eriksson

Fakta / Tvärvetenskap i kläm

I förra numret skrev GU Journalen om att tvärvetenskap hamnar i kläm när fakulteterna sparar pengar. Inom humanekologi har två av tre studiestöd dragits in och humanistiska fakulteten har deklarerat att man inte tänker finansiera professuren i humanekologi efter den 1 juli i år. 1991 inrättade riksdagen två professurer i humanekologi, en vid GU och en vid Lunds universitet. Anslaget fördelades till humanistiska fakulteten.

Minskat antal sökande

ANTALET SÖKANDE till GU har inför hösten 2001 minskat med cirka 15 procent. Det gäller både fristående kurser och program. Universitetet klarar sig därmed något bättre än övriga högskolor i regionen.

Vid de mindre högskolorna i regionen har antalet sökande gått ned med mellan tjugo och trettio procent. Det är en minskning som pågått sedan 1998.

– Det finns i huvudsak två förklaringar till de dåliga siffrorna, menar avdel-

ningsdirektör Bertil Rahmn vid avdelningen för studentfrågor. Dels beror det på en svacka i ungdomskullarna som kommer att hålla i sig fram till 2003 då vi åter kommer att få fler ungdomar som lämnar gymnasiet. Dels beror det på den förhållandevis goda arbetsmarkanden för ungdomar som gör att många väljer att arbeta en tid innan de fortsätter sina studier, vilket inte nödvändigtvis är till nackdel för universitetet.

Minskningen tycks vara ungefär jämnt

fördelad över alla program och kurser:

– De naturvetenskapliga utbildningarna har fortfarande minst antal sökande per plats liksom lärarprogram med inriktning på naturvetenskap. Och som tidigare är hamnar socionomprogrammet och juristprogrammet högt när det gäller sökandeantal. Men trots att antalet sökande har gått ner har ändå nästan alla program fler sökande än platser, många program har till och med mycket fler antal sökande.

Nytt centrum ska hjälpa oss bli kunniga konsumenter

Trots att konsumtion spelar en avgörande roll i samhället har förvånansvärt lite resurser satsats på forskning om konsumtion och hushåll.

Karin M Ekström har tagit initiativ till en mötesplats för forskare, företag, myndigheter och konsumentorganisationer.

BREDBAND ELLER ISDN? Aktiefonder eller räntefonder? Telia eller Tele2? BMW eller Skoda? Skräpmat eller KRAV-märkt mat?

– Det är rätt jobbigt att vara konsument. Man förväntas vara engagerad, kunnig och kritisk, säger Karin M Ekström, universitetslektor i marknadsföring. Men frågan är hur människor fattar beslut och vilken roll konsumtionen spelar i deras liv. Medan konsumtion för vissa människor kan vara lustfyllt så kan det för andra vara något nödvändigt ont.

I APRIL INRÄTTADES Centrum för konsumentvetenskap (CFK) som är gemensamt för Göteborgs universitet och Chalmers. CFK placeras organisatoriskt vid Handelshögskolan och har av rektor tilldelats ett startbidrag på 100 000 kr.

Idén till forskarnätverket föddes för några år sedan när Karin M Ekström undervisade i USA. Där hade hon tidigare upptäckt vilket stort och brett forskningsfält konsumentforskning var.

Konsumentvetenskap är ett eftersatt område i Sverige, anser Karin M Ekström. Inte så mycket för att det saknas forskning – utan för att de som sysslar med konsumentforskning finns utspridda och inom olika discipliner.

– Man är ofta inte medveten om att det finns forskare som sysslar med samma saker. Därför har det länge funnits behov av att samla krafterna. Tyvärr har konsumentforskning ofta hamnat mellan stolar på bekostnad av marknadsföringsforskning ur företagets perspektiv.

Att situationen är sådan är inte bara hennes bedömning. I utredningen

Konsumtionskultur är ett forskningstema inom det nya nätverket. Karin M Ekström undersöker varför människor samlar på designföremål – ett vanligt konsumtionsmönster.

”Forskning för vår vardag” från 1996 konstaterades att konsumentforskningen är geografiskt och disciplinärt splittrat.

Därför startade hon året därpå ett forskarnätverk för interdisciplinär konsumentforskning (FIK), som i dag har mer än 90 forskare.

– Jag har lagt ner mycket tid på FIK för att jag har tro på idén. Nu kände jag att det var dags att göra något mera. Seminarier är bra men det måste också resultera i forskning.

CFK ska ha flera uppgifter. Den allra viktigaste är att skapa en mötesplats för forskare och att bedriva forskning över ämnesgränserna. Men en ambition är också att samarbeta med myndigheter, företag och konsumentorganisationer.

– Den här forskningen är så verklighetsnära. Därför är det självklart att sprida information om det som görs och att förankra forskningsproblemen i verkligheten.

INOM CENTRUMET ska forskare kunna mötas och arbeta tillsammans inom olika forskningstema. I dag finns fem teman utarbetade och forskare från olika ämnen och discipliner medverkar. Några exempel på teman är konsumenters beslutsfattande, konsumtionskultur och konsumtionens värde, ekologiskt hållbar konsumtion, pro-

duktutveckling (kvalitet, design och säkerhet för konsumenten).

Själv håller Karin M Ekström på med ett större forskningsprojekt, där hon studerar konsumtionens mening och konsumenters relationer till artefakter, dels i ett teoretiskt perspektiv genom att studera hur det beskrivs i olika discipliner, dels genom att studera samlande, som är ett typiskt konsumtionsfenomen.

– Jag ska undersöka människors samlande av designföremål – vilket också handlar om konsumtionens mening. Vad betyder samlandet? Samlande är till stor del identitetsskapande. Det innebär att man symboliskt försöker uttrycka något – medvetet eller omedvetet.

SLÅR MAN UPP ordet konsumtion i ett lexikon står det ”att förbruka”. Men Karin M Ekström tolkar inte konsumtion i en snäv mening, utan ser det som något mycket bredare. Konsumtion kan till exempel vara att köpa, använda, underhålla, återvinna och att ge bort. Man konsumerar inte enbart produkter utan även olika former av kultur, t ex opera, fotboll, bingoletter.

Vilket inflytande konsumtionen har över våra liv har Karin M Ekström studerat på nära håll. I sin avhandling från 1995 kom hon fram till att konsumtion

spelar en avgörande roll för familjer med barn. Barnen påverkar familjebesluten på en rad områden, både indirekt och direkt. De tar till sig mer information och bidrar därmed till inköp av varor (särskilt trendrelaterade varor och tekniska prylar) som föräldrarna inte ens känner till. Föräldrar lär sig även om köp och konsumtion från sina barn.

ATT KONSUMTIONSFORSKNING har blivit allt mer uppmärksammat beror framför allt på att vi lever i ett konsumtionsamhälle, menar Karin M Ekström.

– Det råder hård konkurrens mellan företag och de har börjat inse att man måste förstå sina kunder. Samtidigt har etisk marknadsföring blivit viktigare, eftersom konsumenter börjar fundera över hur varor produceras och levereras.

För Karin M Ekström är det självklart att forskningen bör komma konsumenterna till godo.

– Målet är att vi får kunniga och kritiska konsumenter. Men det är inte säkert att det bästa sättet att informera konsumenterna är att skicka ut massvis med informationsmaterial. Det finns kanske andra, bättre sätt att nå ut med information. Det gäller först att förstå hur konsumenter resonerar och fattar beslut.

Allan Eriksson

Fakta / CKF

En arbetsgrupp har utvecklat förslaget om att inrätta Centrum för konsumentvetenskap (CKF): universitetslektor Karin M Ekström, Handelshögskolan (HGU), professor Tommy Gärling, psykologiska institutiet, GU, professor Sten Jönsson, GRI, HGU, docent MariAnne Karlsson och professor Elsa Rosenblad, båda vid institutiet för människa-teknik-system, Chalmers.

NYHETER

Claes Ohlsson
Institutionen för invärtes medicin

Rekordstort bidrag till forskning om benskörhet

Professor Claes Ohlsson vid institutionen för invärtesmedicin får tio miljoner kronor från Stiftelsen för Strategisk forskning. Ingen statlig myndighet har tidigare gett ut så mycket pengar till enskilda forskare.

SAMMANLAGT DELAR STIFTELSEN UT 200 miljoner kronor till tjugo yngre forskare som ska användas till forskning under sex år.

Vad handlar din forskning om?

– Jag undersöker vilka positiva effekter behandling med östrogen kan ha mot benskörhet och hur man undviker negativa biverkningar som blodproppar och effekter på hjärta och kärl. Det handlar om att få fram läkemedel som bara slår mot vissa receptorer och för att göra detta ägnar min grupp och jag oss åt allt från molekylärbiologi till kliniska studier. Vi har också ett nära samarbete med läkemedelsföretag och det är bland annat detta som gör

min forskning så rolig – att det vi gör här snabbt kan komma patienten till nytta.

– Benskörhet är en sjukdom som grundläggs tidigt i livet och som innebär stora kostnader för samhället och mycket lidande för individen. Sverige och Norge har den högsta frekvensen av benskörhet i världen och vad det beror på vet man inte. Kanske hänger det samman med att vi är något längre här, särskilt långa kvinnor drabbas nämligen lättare av benskörhet. Det kan också bero på något genetiskt som vi inte känner till. Men framför allt rör vi för lite på oss. Benskörhet undviker man genom att avstå från rökning och genom att ge sig ut och träna.

Vad kommer du att använda pengarna till?

– Min dröm är att bygga upp det största och bästa centret i världen för östrogenforskning! Den kvalitet vi har hör redan till de bästa internationellt men vi skulle behöva vara fler som forskar. Nu är vi åtta personer i min grupp och min vision är att kunna hitta nya duktiga fors-

kare som startar egna grupper och drar upp egna unga doktorander. Då kanske vi kan bli en 30-40 stycken sammanlagt som siktar åt samma håll.

Kan du berätta om priset?

– Det fanns tre kriterier för att man skulle kunna få priset: forskningen skulle ha betydelse för näringslivet, den skulle befinna sig på hög internationell nivå och de forskare som sökte skulle ha sådana egenskaper att de kunde förväntas bli framtidens vetenskapliga ledare inom högskola eller industri. Allt det här känns ju viktigt och det är förstås väldigt roligt att ha fått priset.

Kan du berätta lite om din bakgrund?

– Jag är göteborgare och blev läkare 1990. Tre år senare disputerade jag. Mellan 1996 och 1997 arbetade jag i USA. Förra året blev jag professor i invärtesmedicin vid GU.

Eva Lundgren

Nytt nätverk vill påverka EU-ministrar

Om att bygga broar mellan ministrar och aktivister, om kunskap i stället för tårgas, om debatt kontra skendebatt – det var syftet med mötet som ägde rum i början av april på Världshuset vid Brogatan.

Upprinnelsen var ett upprop.

DET VAR I förra numret av GU Journalen som Björn Hettne, Amanda Peralta, Karl-Erik Eriksson och Hans Abrahamsson manade till möte om ett nytt nätverk för globala frågor. Ett fyrtiotal personer hörsammade uppropet och diskussionen kom främst att handla om vad GU borde göra inför EU-toppmötet i juni.

– GU kommer att arrangera en konferens om det hållbara samhället mellan den 12 och 14 juni, konstaterade Björn Hettne, professor vid institutionen för freds- och utvecklingsforskning. Men vi får inte nöja oss med detta, vi måste lämna aulan och ge oss ut på stan. Fritt Forum, där ett femtiotal organisationer ingår, planerar debatter,

speakers corners och tältmöten vid Rosenlund. Här borde GU vara med och erbjuda kunskap från många olika perspektiv. Och via TV-skärmar skulle människor kunna få samtala direkt med ministrarna.

Amanda Peralta, föreståndare för Museion, konstaterade att ordet globalisering väcker starka reaktioner:

– Det gäller att avmystifiera globaliseringen och få människor att inse att de problem som möter samhället i dag inte längre är nationella. Frågan är vilken uppgift universiteten ska ha. Ska vi ta ställning till olika frågor som till exempel Kyotoavtalet?

Karl-Erik Eriksson, professor i fysisk resursteori och vid Temanämnden, ansåg att naturvetenskapen kunde fungera som minsta gemensamma nämnare när olika frågor, till exempel klimatförändring, diskuteras.

– Den naturvetenskapliga kunskapen kan man vara överens om oavsett övrig ideologi. Sedan är det förstås en annan fråga hur man tolkar och värderar kunskapen.

Även Hans Abrahamsson, universitetslektor vid insti-

tutionen för freds- och utvecklingsforskning, ville gärna knyta an till den kommande EU-konferensen.

– Universitetets uppgift är att producera kunskap som kan påverka beslutsfattare till exempel vid toppmötet. Vi kan också tillhandahålla mötesplatser mellan ministrar, forskare och allmänheten, något som jag tror kunde bli en tilltalande politisk händelse både för staden och regeringen.

Debatten som följde handlade bland annat om att en dialog mellan EU-ministrar och allmänhet lätt kan bli en till intet förpliktande skendebatt samt hur nätverket ska fungera.

– Vi hoppas kunna öppna en hemsida med tankar, artiklar och aktiviteter för nätverket, berättade Hans Abrahamsson. Där skulle man till exempel kunna publicera uppsatser som ännu inte är färdiga för att få synpunkter och berätta om olika arrangemang.

Eva Lundgren

Stort bidrag till Global Forum

GU BIDRAR MED 100 000 kronor till Global Forum som ska hållas den 5 september i Göteborg. Global Forum är en västsvensk mötesplats för kommunen, skolor, företagare och fackförbund som ska träffas och diskutera globaliseringen. En av finansörerna är SIDA.

– Statsminister Göran Persson samt ett antal internationellt framstående gäster kommer att medverka, berättar universitetslektor Hans Abrahamsson vid institutio-

nen för freds- och utvecklingsforskning. Invigningen kommer att ske med pompa och ståt vid Folkets Hus. Sju seminarier ska hållas varav GU är speciellt involverat i två: ett om forskningens roll i globaliseringen som Björn Hettne håller i och ett om global etik där jag deltar i planering och genomförande. Men även andra verksamheter vid GU kommer att lämna bidrag.

Tanken är att Global Forum ska bli ett återkommande

evenemang där man två gånger om året träffas för att diskutera migration och mångfald, världshandel och Västsverige, skolan och världen.

Global Forum arrangeras av LO, Svenskt Näringsliv, Sif, TCO, Business Region Göteborg, Göteborg & Co, Näringslivsgruppen och Västra Götalandsregionen.

Allt under ett tak i nya Annedalsklinikerna

I och med att Annedalsklinikerna byggs om och får en förbindelse till Medicinarberget samlas all vårdutbildning inom samma geografiska område. Vårterminen 2002 ska det vara dags för inflyttning.

TRE HUS FRÅN 1907 rustas upp, två hus från en tillbyggnad under sextioalet byggs om och nya byggnader uppförs. Och till det mer spännande hör en inglasning i tre plan som byggs mellan två äldre hus där trapphuset mynnar i en gångbro mellan Annedalsklinikerna och Medicinarberget.

– Det inglasade huset kommer att rymma ett så kallat Learning Lab med bibliotek, läsesalar och ett femtiotal datorplatser, berättar informationskonsult Eva Dufva. Här ska finnas experter på

informationssökning med uppgift att hjälpa studenterna men även ett café och seminarierum. Ombyggnaderna kommer att ske på ett sådant sätt att atmosfären från det gamla barnsjukhuset finns kvar, exempelvis den höga takhöjden och den fina entrén med en portal i granit. Alla föreläsningssalar kommer att vara gemensamma för de olika utbildningarna, liksom matsal, uppehållsrum och bibliotek.

– Vi kommer att komma in i ett sammanhang med andra lärare och akademiker och olika studentgrupper kommer att träffas, säger Lena Nordholm, dekanus för vårdvetenskapliga sektionen. Att vårdutbildningarna nu samlas känns oerhört stimulerande. Flytten kommer att främja utvecklingen på många sätt och i förläng-

ningen ge en högre kvalitet på utbildningarna. Även forskning inom vårdvetenskap kommer att underlättas.

EN PERSONALSTYRKA PÅ cirka 200 personer och omkring 2 000 studenter kommer att arbeta i det ombyggda gamla barnsjukhuset. Här kommer att finnas utbildningar till sjuksköterska, specialistsjuksköterska, barnmorska, logoped, sjukgymnast, arbetsterapeut, audionom, dietist, vårdlärare samt den del av läkarutbildningen som avser samhällsmedicin, det vill säga allmänmedicin, socialmedicin och geriatrik. Annedalsklinikerna ägs av Higabgruppen och ingår i Göteborgs stads bevarandeprogram. Hela projektet omfattar åtta byggnader, omkring 15 000 kvadratmeter. Kostnaden blir cirka 200 miljoner kronor.

Eva Lundgren

Ett inglasat hus kommer att rymma bibliotek, läsesalar, café och seminarierum och via en gångbro kommer Annedalskliniken att förbindas med Medicinarberget.

65 miljoner till patientnära forskning

I NATIONELL KONKURRENS har universiteten i Göteborg och Lund valts ut och får dela på 65 miljoner kronor för att bygga upp det som kallas för Vårdalinstitutet. Forskningen ska inriktas på äldre, långvarigt sjuka och psykiskt sjuka. Pengarna kommer från Vårdalstiftelsen, en av de stiftelser som tog över pengar från löntagarfonderna.

Institutet blir en nationell miljö för forskning och utveckling inom vårdområdet och kräver ett nära samarbete mellan universiteten och vårdens huvudmän i Region Skåne och Västra Götalandsregionen.

I ett gemensamt pressmeddelande framhåller Göran Bondjers, dekanus för medicinska fakulteten, att den gemensamma satsningen kommer att bidra ytterligare till att knyta samman universiteten i Lund och Göteborg.

– SAMVERKAN GER OCKSÅ möjligheter att utvärdera de förändringar som sker inom sjukvården i samband med bildandet av regionen. Det samarbete som redan etablerats inom ramen för Swegene-programmet och ett gemensamt cancerforskningsinstitut stärks och utvidgas ytterligare genom Vårdalinstitutet.

Idén är att verksamheten ska ge ny kunskap, stärka forskarutbildningen och bidra till nya vårdmetoder. Vårdforskningen ska ha ett tydligt patientperspektiv och bedrivs tvärvetenskapligt.

Dessutom bildas ett särskilt forum – med namnet "grönzonen" – där kunskapsutbyte ska ske mellan forskning, utbildning, kommunernas verksamheter, regioner och allmänhet.

Allan Eriksson

Pedagogisk kurs för lärare

FÖR DIG SOM är lärare vid medicinska och odontologiska fakulteterna arrangeras i höst en pedagogisk kurs den 17-18 september och 5-7 december på Ågrenska villan. Mer information och anmälningsblankett finns på medicinska fakultetens hemsida, <http://www.medfak.gu.se/aktuellt/kurser.html>

Du kan också vända dig till Christin de Flon, avdelningen för geriatrik, telefon: 61 77 69, e-post: christin.de.flon@geriatrik.gu.se.

Sista anmälningsdag är den 28 maj 2001.

Ny personskade-försäkring

GU HAR NYLIGEN träffat avtal med Kammarkollegiet om en kompletterande personförsäkring för vissa utländska studenter. Försäkringen gäller utländska studenter och doktorander inskrivna vid Göteborgs universitet som kommer från länder vilka saknar avtal med Sverige om sjukvårdsförmåner. Den omfattar inte stipendiater eller utbytesstudenter, som förväntas ha ett fullgott skydd från sina hemländer.

Försäkringen, som gäller från och med 1 april, gäller dygnet runt i Sverige och täcker "nödvändiga och skäliga" kostnader för exempelvis akut sjukvård eller tandvård vid sjukdom eller olycksfall.

Uppskattningsvis ett 60-tal studenter och doktorander omfattas av försäkringen vid GU. Kontakta avdelningen för personal- och organisationsutveckling för mer information om den kompletterande försäkringen.

Stort förtroende för lärare

ALLMÄNHETEN HYSER STORT förtroende för universitetet som institution. Också universitetslärarna ligger högt som yrkesgrupp, på en delad tredjeplats med ingenjörer, domare och lärarkåren i allmänhet, tätt efter polisen men rejält slagna av läkarna.

Det visar Riks-SOM 2000, SOM-institutets senaste rikstäckande frågeundersökning, som presenterades vid ett seminarium den 4 april. I seminariet deltog representanter för näringslivet, arbetstagarorganisationer, politiska partier, statliga myndigheter, IT-sektorn och massmedia. SOM-undersökningarna, som genomförs årligen sedan 1986, mäter attityder hos befolkningen på temat Samhälle-Opinion-Media.

Profilen

Namn: Göran du Rées

Sysselsättning: Filmregissör, fotograf, konstnärlig ledare och adjungerad professor vid Högskolan för fotografi och film, Göteborgs universitet

Född: 1947. Uppvuxen i Göteborg.

Bor: I radhus i Tyresö.

Familj: Hustrun Kay och dottern Linn 6 år.

Intressen: Naturen är det som aldrig gör en besviken. Tycker om att umgås med familjen, odla vallmo, örter och örter i trädgården och att åka långfärdsskridskor. Att sitta och skriva i vardagsrummet bland hibiskusarna. "Jag tycker att det vibrerar i rummet när en utslagen blomma faller."

Filmer: En rad kort-, dokumentär och spelfilmer bland andra tv-filmen *Krocken* tillsammans med Bengt Bratt och Lennart Hjulström (1973) och långfilmen *Tältet – vem tillhör världen?* tillsammans med Christina Olofson, *Målaren* (1982), *S/Y Glädjen* (1989) och *Tag ditt liv* (1995).

Filmare måste lita till sina känslor

Text: Kajsa Asklöf Bild: Hillevi Nagel

Den första filmen Göran du Rées gjorde utspelade sig vid Linnéplatsen. Det var 1964. Att han 37 år senare skulle återkomma till samma plats för att hjälpa studenter att göra samma sak hade han svårligen kunnat föreställa sig. Men både när det gäller filmdramaturgi och verkliga livet så händer det inte så sällan att cirklar sluts.

– SKOLAN ÄR MITT absolut största projekt i livet. Jag trodde att det skulle vara som att göra film, men det är mycket mer komplicerat, säger Göran du Rées, adjungerad professor och konstnärlig ledare på Högskolan för fotografi och film.

– Men det är fantastiskt att få vara med, tillägger han.

Skolan är inhyst i det gamla barnbördshuset. I arbetsrummet, med stora stiliga gamla fönster, satt det förr en överläkare och bestämde över husets invånare. I dag sitter Göran här tillsammans med studie-rektorn Gunilla Burstedt.

– Vi vill sitta mitt i hjärtat där det är liv. Jag är en verklig sällskapsmänniska.

Eftersom han bor i Stockholm är arbetsdagarna i Göteborg långa, för något direkt hemmaliv vill han inte ha när han är här.

– Jag vill bara ha ett hem. När jag är här är jag på resa.

Att det finns en regissörsutbildning i Göteborg och inte bara på Dramatiska Institutet (DI) i Stockholm är ännu ganska okänt. När utbildningen startade 1995 så var det en tvåårig hantverksutbildning för filmklippare och filmfotografer, men under åren har den gradvis förändrats till den tre och ett halvtåriga konstnärlig regissörsutbildning den är idag.

– Det är en mycket individuell utbildning. Undervisningen bygger på föreläsningar och mycket handledning. Det är en pedagogik som bedrivs i kritisk anda och handlar om problemlösning. Det är frågorna som är de viktiga och inte lärarnas svar.

Av de mellan hundra och hundrafemtio sökanden är det bara sex som får möjlighet till undervisning.

Bara en tredjedel av de sökande är kvinnor, men vid slutintervjuerna brukar könsfördelningen vara jämn.

– Det beror på att kvinnorna som söker ofta har livserfarenhet och en seriös inställning.

De utvalda får undervisning i regi, manus, foto, klippning, ljud och skådespeleri. Det sista halvåret ägnas åt att etablera kontakter med teve och filmbranschen.

Studenterna får lära sig alla delar i processen, fotografera, klippa, ta ljud och vara passare i varandras filmprojekt. För 60-talsidealisten Göran du Rées är det en självklarhet.

– När eleverna går ut kan de köpa en komplett utrustning för mindre än vad en bättre begagnad bil kostar och sedan vara självförsörjande. Jag kommer ju ur de fria teatergruppernas 60- och 70-tal då en av våra viktigaste drivkrafter var att vi skulle äga våra egna produktionsmedel för att kunna uttrycka oss fritt. Nu kan filmare göra det.

Men då måste man också veta vad man vill berätta.

Det är inte till en såpatillvaro eleverna fostras utan det är sökandet efter det egna unika intuitiva konstnärliga uttrycksättet som uppmuntras.

– Man kan ju inte lära någon att bli konstnär men vad vi kan lära ut är hantverket och den konstnärliga processen – hur man attackerar problem, vad man gör för val och hur man vågar lita på sig själv i de val

man gör. Jag vill gärna se studenterna få både en identitet som filmregissör och filmkonstnär för att få ett rikare liv.

Från och med i höstas blev regissörutbildningen en permanent del av Göteborgs universitet. Om man ska jämföra de båda statliga regissörsskolorna i Sverige tror Göran du Rées att HFF i Göteborg är konstnärligt friare än DI i Stockholm.

– Och vi ligger långt framme när det gäller den nya digitala tekniken och tankarna kring nyskapande film.

Skolans kaxiga devis är att utbilda samurajer som tjänar filmkonsten och sanningen, och inte filmare som blir till kanonmat i mediekriget. Det låter som en lite ovanlig målsättning nu när vi nyss vant oss vid att så gott som allt måste vara lönsamt.

– Jag tycker att konstutbildningar ska våga ta sig ut till den yttersta gränstrakten. För härmandet behöver man inte gå i konstskola. Vi står inför en helt ny tid där begreppet vad film är måste utforskas och studeras.

SJÄLVSTÄNDIGA STUDENTER som inte litar på det de ser utan att själva undersöka är en av skolans viktigaste målsättningar, enligt Göran. Och att ge studenterna mod att våga göra det de verkligen tänker, utan att väja för det svåra och obehagliga.

– Konstens uppgift är bland annat att överföra erfarenheter eller upptäckter som man gjort. Att åter skapa detta. Att undersöka vilket samhället vi lever i och vara medveten om sammanhangen och filmens 100-åriga historia.

När de första fem eleverna utexaminerades förra året tog alla examensfilmerna tydligt avstamp i det egna livet.

– Om man ska kalla något för filmkonst så måste det finnas ett tydligt tilltal i det man gör. En stämpel som känns personlig, så att det inte blir massproduktion av det. Varje stor filmkonstnär har arbetat på det intuitiva sättet och vågat lita till sina känslor.

Går det över huvud taget att göra konst när man använder sig av det industriella tänkandet då man gör film, frågar sig Göran du Rées. Även om vi nu lämnar det industriella samhället, har vi ännu inte lämnat det industriella tankemönstret.

– BSE och djurtortyrn i hela Europa är ett resultat av industrisamhället och storskaligheten. Idag kan vi konstatera att det inte är bra. Ska vi då använda samma teknik när vi gör film bara för att det är kostnadsbesparande? Vi måste börja diskutera kvalitet och kvantitet på ett annat sätt. Och den egna upplevelsen av omvärlden.

INTE ENS I VÅRA innersta tankar är vi så ovanliga som vi ibland vill tro. Ofta är det det mest privata som också är det mest allmänmänniska. Men visst finns det en gräns. Om den överskrids klafsar man omkring i något slutet och alltför privat. Det tycker också Göran du Rées, men han vill gärna att studenterna prövar sig fram till var den går.

– När vi säger att det där är alldeles för privat beror det på en lutheransk ådra vi bär med oss. För privat är det när det inte angår någon annan eller då man utelämnar en annan människa på ett ofördelaktigt sätt. Men alla bär vi på egna berättelser och erfarenheter och det är klart att vi som mänskliga varelser är oerhört intresserade av andras.

Inom filmdramaturgin talar man ibland om det linjära berättandet med presentation av karaktärer och konflikt, fördjupning, konfliktupplösning och avtoning. Det är det vanligaste inom film, och kommer från de antika dramerna, men det finns också ett cirkulärt berättande som brukar kallas för ett kvinnligt filmspråk.

– Det är intuitivt och associativt och används

också av manliga filmskapare. Dikten, teatern och musiken är konstformer som genomgått en samma slags utveckling i berättandet, men när det gäller filmen så är det bara ett fåtal som vågat sig på det associativa berättandet. Men vems liv är dramaturgiskt riktigt? Och är det inte det riktiga livet vi ska försöka efterlikna? Vi är alla bärare av våra öden och det är där det personliga tilltalet finns.

”Jag har alltid varit besjälad av film. Att göra film handlar om vad man har inom sig, en nyfikenhet på mysteriet människan och världen.”

På skolan sysslar man både med dokumentärfilm och spelfilm, och Göran anser att de båda genrererna befruktar varandra.

Utbildningen sker till stora delar i samarbete med skådespelarutbildningen och scenografutbildningen. Tillsammans med Frantisek Veres på Högskolan för teater, opera och musikal har man utformat en ny pedagogik. Nästan en hel termin ägnas bara åt film-skådespeleri, och de blivande regissörerna skriver manus direkt för de blivande skådespelarna.

– Skolan ska vara öppen mot filmbranschen, teve och andra utbildningar. Det är ju de som går här nu som ska bygga de nya nätverken.

Själv har Göran du Rées aldrig gått i någon filmskola, och har heller aldrig saknat det. När han var 14 år såg han ett reportage om en filminspelning med Ingmar Bergman och från den dagen visste han vad han skulle bli.

– Man kan säga att biografen var min filmskola. Jag gick och såg sjuföreställningen och var det så att filmen grep mig alldeles totalt så rusade jag till kassorna och köpte en biljett till nioföreställningen också.

HAN VAR 16 ÅR när han gjorde sin första 16-millimetersfilm inspirerad av Truffaut, en kärlekshistoria om två älskande vid Linnéplatsen som aldrig kunde nå varandra på grund av alla framrusande bilar.

– Jag använder bilarna som metafor för det nya samhället där människor bara rusar på utan möjlighet att se varandra som individer eller reflektera över sina liv.

Nu, nästan 40 år senare, är tid att reflektera precis vad Göran önskar sig.

– Efter de här sex åren på skolan behöver jag tid att pejla in min egen kompass. Och det är bara jag själv som bär ansvar för om det blir så.

Under 70-talet gjorde Göran en rad dokumentärfilmer och tevefilmer med titlar som klart signalerar ett hjärta som bultar till vänster – *Käck rebell*, *Spaniens sak är vår*, *Leve den stora strejken!* Han har jobbat mycket i kollektiva sammanhang och har egentligen inte odlat sin egen personliga sida, tycker han. Men ändå kan han skönja ett återkommande tema.

– Det handlar nog mycket om skuld och det utelämnade barnet. Vår skulden kommer ifrån och vad det är som gör att vi bär den med oss. Filmerna *Tag ditt liv* och *Jakob Smitaren* handlar om det.

Den sistnämnda filmen blev ett fiasko. Ett sådant är inte bara smärtsamt och hemskt utan också ganska lärorikt. Det är en insikt Göran gärna förmedlar till studenterna.

– Det är genom misslyckanden man skaffar sig de största erfarenheterna.

Efter misslyckandet tog han sig ur krisen genom

att göra en rad kortfilmer, innan han gav sig på långfilmsformatet igen. Då blev det en filmatisering av Inger Alfvéns bok *S/Y Glädjen*.

IDAG UPPTAR SKOLAN all hans arbetstid, men när han nu röjer ur lägenheten där han växte, upp ett stenkast från skolan, så har han filmkameran med sig. Sina idéer samlar han i vaxdukshäften, och så småningom vill han omvandla dem till film.

Ett möjligt tema har redan presenterat sig. När Göran skulle gifta sig 1988, och bad att få se sina papper hos prästen upptäckte han att han var adopterad. Hans historiska rötter var inte alls där han trodde. Som medelålders man fick han lära känna sin biologiska mamma.

– Jag har alltid anat detta. Som adoptivbarn känner man det intuitivt. Historien hinner alltid ikapp en på något sätt.

Nu forskar han i adoptionens historia och kan se hur adoptionsvägen i Sverige på 40-talet följer samhällsutvecklingen.

– Det var de välartade arbetarklassbarnen som fick komma in i medelklasshemmen.

Han är övertygad om att det än idag finns många som kanske anar men inte vet att de är adopterade. Hans egen dotter är adopterad från Vietnam.

– I och med att jag gjorde det föddes tanken på att

Göran du Rées – en välmående trädgårdsmästare bland växande studenter.

det här kan bli en film. Jag minns inte mycket av min barndom men genom henne har jag fått tillbaka väldigt mycket minnen. Jag kan ibland se vad hon går igenom känslomässigt och återuppleva det.

Men idag är hans identitet snarare pedagogens än filmskaparens. När människor växer omkring honom känner han sig som en välmående trädgårdsmästare.

– Jag är oerhört nyfiken på människor. Vad de tänker och vad de vill skapa.

Allra bäst trivs han när han lyckas få till stånd en atmosfär där alla kan känna sig delaktiga och kreativa.

– Jag önskar naturligtvis att vi ska utbilda starka, personliga filmare som får möjlighet att göra film framöver. Att vi här på skolan kan ge dem självförtroendet att bryta igenom.

Men det oroar honom att bara tre av de trettio två nya svenska långfilmerna har gjorts av kvinnliga regissörer.

– När jag ser alla bilder och reklamfilmer så talar de om att kvinnor håller på att återföras till objekt. Det vi talar om här är att en ny slags samhällsyn ska präglade filmerna – en humanistisk.

NYHETER

Tuffa sparkrav för naturvetarna

Förra året redovisade naturvetenskapliga fakulteten ett underskott på 24 miljoner. För att nå ekonomisk balans fram till december 2007 presenterar fakulteten ett kraftfullt åtgärdsprogram.

Fast en nollbudget i år är orealistisk, visar en extern revisorrapport.

Den ekonomiska situationen är så allvarlig att rektorsämbetet har låtit göra en extern utvärdering av det ekonomiska resultatet och budgetarbetet vid fakulteten.

Rapporten från Ernst & Young visar på stora brister och innehåller en rad åtgärdsförslag. Sammantaget föreslår revisorerna att budgetarbetet generellt ska struktureras på ett bättre sätt, att kontrollfunktionerna ska stärkas och att den ekonomiska redovisningen ger en mer rättvisande bild av fakultetens resultat.

Revisorerna påpekar dessutom att bristerna inte är unika för naturvetenskapliga fakulteten utan kan gälla flera fakulteter vid GU.

Men att situationen är besvärlig, betonas flera gånger i Ernst & Youngs rapport. Åtgärder bör vidtas snarast, menar revisorerna som också ifrågasätter om en nollbudget är realistisk med tanke på förra årets stora underskott. Fakulteten har ännu inte fått fullständiga förutsättningar för budget från rektorsämbetet.

För att komma till rätta med underskottet presenterar fakulteten ett omfattande åtgärdsprogram. Planerna är att omfördela avtalet om kostnader för Kristinebergs marina forskningsstation och att ge institutionerna 24 månader på sig att göra sig av med överflödiga personal. Institutionerna får dessutom ett ovillkorligt tak för an-

slagsfinansiering, vilket innebär att kostnader utöver taket kommer att dras från respektive institutions externa medel.

Det problematiska är att fakulteten inte kan råda över alla kostnader själva eftersom flera verksamheter delas mellan olika huvudmän.

Fakulteten vill få mer tid på sig att komma i ekonomisk balans än vad som var planerat sedan tidigare. Därför önskar man att styrelsen accepterar att fakulteten får tid på sig att beta av det totala underskottet fram till sista december 2007 och att stöd ges för att stärka relationen mellan forskning och utbildning.

Dessutom önskar fakulteten att styrelsen gör en strategisk satsning på den marina forskningen och utbildningen, ett av GU:s profilområden.

Fakulteten har redan vidtagit flera

åtgärder för att spara pengar. Bland annat har en översyn inletts när det gäller ekonomihanteringen för institutioner som är gemensamma med Chalmers (fysik, matematik-datavetenskap, miljö).

Fakultetskansliets ekonomifunktion har tillfälligt förstärkts. Dessutom håller man på med en utredning om den marina verksamheten och en översyn av grundutbildningens kostnadseffektivitet.

Universitetsstyrelsen tog den 4 maj ställning till naturvetenskapliga fakultetens sparprogram. På grund av tidningens pressläggning kan vi inte redogöra för beslutet utan hänvisar till GU:s aktuella sida, www.gu.se/aktuellt

Allan Eriksson

Lars Salvius-priset till Bjursell

FOTO: HILLENAGEL

Helt oannonserat delades Lars Salvius-priset ut till Gunnar Bjursell vid invigningen av den internationella Vetenskapsfestivalen den 4 maj på Stora Teatern.

GUNNAR BJURSELL, professor i molekylärbiologi vid Göteborgs universitet, har tilldelats årets Lars Salviuspris.

Han kom till GU för cirka tjugo år sedan och är bland annat en av initiativtagarna till den internationella vetenskapsfestivalen som nu går av stapeln för femte året i rad.

Gunnar Bjursell har sedan åttiotalet varit mycket engagerad i att föra ut debatter och forskningsresultat på ett begripligt sätt till allmänheten och han har också betonat nödvändigheten av etiska ställningstaganden inom forskningen.

Bland annat har Gunnar Bjursell debatterat den väldiga utvecklingen inom DNA-teknik och forskning som skett de senaste tjugo åren med möjligheter till genteknik och fosterdiagnostik. Han har på senare år också varit engagerad i det så kallade HUGO-projektet där den mänskliga arvsmassan kartlagts och den debatt som förts angående vad dessa nya kunskaper kan få för konsekvenser. Även den nya stamcellsforskningen som kan leda till

botandet av svåra sjukdomar som Parkinsons sjukdom, diabetes och blodcancer men också till skapandet av nya organ utanför kroppen, tänkande datorer och kanske artificiella människor har engagerat Gunnar Bjursell.

Att forskare ständigt måste bryta gränser och dela med sig av det de kan är något som Gunnar Bjursell gärna betonar. Bland annat därför har han varit med och bildat ett nätverk där naturvetare, medicinare och humanister diskuterar bioetik och han har engagerat sig för att ett bioetiskt institut ska bildas vid GU.

Lars Salviuspriset är på 75 000 kronor och delas ut årligen till enskild person, till personer eller organisation/institution som gjort betydande och framstående insatser inom vetenskaplig och populärvetenskaplig kommunikation. Priset utdelas av Lars Salvius-föreningen som bildats av Sveriges Tidskrifter, Författarförbundet och Förläggareföreningen.

Ibland rätt att inskränka yttrandefriheten

I JUNI 1941 skrev Torgny Segerstedt en Idag-artikel med anledning av att regeringen ville inskränka tryckfriheten. Artikeln avslutades med orden: "Att avskaffa yttrandefriheten är mer än ett brott, det är en dumhet."

Orden citerades av Elisabeth Palm, vice president i Europadomstolen i Strasbourg, i årets Torgny Segerstedt-föreläsning på temat "Yttrandefrihet – en mänsklig rättighet". Hon konstaterade att domstolens arbetsbörda under de sista tio åren ökat starkt, bland annat därför att de östeuropeiska staterna tillkommit. Och hon tog upp några fall där medborgare ansett att deras frihet blivit kränkt.

Helt enkelt kan det inte ha varit att

FOTO: ALLAN ERIKSSON

Elisabeth Palm, vicepresident i Europadomstolen.

döma i dessa fall. Domstolen menar nämligen att ett land ibland har rätt att inskränka tryck- och yttrandefriheten. Ett exempel är hets mot folkgrupp. I Danmark dömdes en journalist som hade sänt kommenterade intervjuer med rasister. En majoritet av Europadomstolens ledamöter ogillade den domen. De uppfattade att journalistens syfte var att informera om utbredningen av rasfördomar, inte att propagera för dem. En stor minoritet opponerade sig dock mot beslutet.

En nation kan också ha rätt att inskränka friheten om den nationella säkerheten är hotad. Med denna motivering försöker Turkiet hindra människor från att kritisera övergreppen mot kurderna.

Redan att nämna namnet "Kurdistan" anses vara ett utslag av separatism. De turkiska brotten mot de mänskliga rättigheterna har följaktligen vid flera tillfällen behandlats av domstolen. Elisabeth Palm framhöll dock att Turkiet tagit intryck av den hårda kritiken.

Mikael Romanus, från Stiftelsen Torgny Segerstedts Minne, konstaterade nöjt att det var ovanligt många besökare på årets föreläsning. Yttrandefriheten tycks vara en fråga som engagerar människor. Flera frågor efter föredraget bekräftade det intrycket.

David Andersson

Nomaden spränger inte gränser ostraffat

TVÄRVETENSKAPENS FRAMTID utreds vid GU. Debatt har förts på seminarier och Internet utifrån Glimell-rapporten "Tvärvetenskaplig samverkan". Att de interdisciplinära initiativ som sedan länge pågått vid GU ges rimliga villkor är givetvis välkommet.

Samtidigt ger svensk högskolepolitik motstridiga budskap. Akademiker manas skrida över gränser och vetenskapare att *våga* möta samhället, främst marknaden. Ökad rekrytering till högre utbildning skall främja social och etnisk mångfald. Kunskapsbildning, teknologisk forskning i mikro- och makrouniversa prioriteras. Insatserna harmonieras med eller dikteras av analogi i Bryssel. EU skall bli en stark kunskapskonkurrent i världen.

VÄSTLIG VETENSKAP TYCKS befara en global legitimitetskris. Detta tar sig bl a uttryck i marknadsanpassning, omstrukturering av forskning och högre utbildning, hård konkurrens om medel, nedprioritering av humaniora och samhällsvetenskap. Kriser *kan* förvisso möjliggöra mer humana strukturer för marginaliserade i den globala byn men åtskilligt talar däremot.

Kan en gäst eller nomad i gränstrakterna mellan discipliner, mellan fakulteter och mellan samhälle och akademi tillföra GU-debatten något? Inte med auktoritet. Ingenta äger de disciplinerades trygga hemvist eller enhetliga identitet, förutsättningar för tillfällig, framgångsrik samverkan, enligt tre tidiga nätdebattörer (Jönsson, Rothstein, Lundqvist). Gästen måste ge akt på de hemmastaddas (ofta dolt könade) utsagor. Nomader spränger inte ostraffat disciplinära murar. Fri- eller ofrivilligt vistas de i gränstrakter där identifikationer och solidariteter lätt blir mångfaldiga.

Icke-auktoritet till trots har jag krönikörens frihet och vill avsluta med några anakronismer utifrån Virginia

Woolfs: "Som kvinna har jag inget land". Även proletären var en gång landlös. Socialt må kvinnors och arbetares rörelser vara lokala, politiskt är de globala. I Woolfs politiska utsaga vill jag här inkludera "icke-havande" av hus, akademi och dess discipliner.

Som bekant fick inte kvinnor (medborgares hustrur), arbetare (könsneutrala slavar) eller främlingar delta i styret av *polis* (stadsstat) när västerländsk "demokrati" föddes. Platon institutionaliserade Akademin när Sokrates tömt giftbägaren. Tvillingparet filosofi och politik skildes, men förblev symbiotiskt beroende av könade och andra maktasymmetrier i *oikos* (privathushåll). Filosofin akademiserades. Dialektik ersatte samtal och samhandling. Logiska sanningar ersatte fakta-sanningar och intersubjektivitet. Relationen mellan filosofi och senare vetenskap och politik blev spänd eller kapades. Filosofin har förökat sig genom delning i vetenskaper, hårda och mjuka. I synnerhet de hårda har sluppit befatta sig med "ståhej" kring exploatering, förtryck och ojämlikhet inom och mellan institutioner, akademiska och andra gemenskaper.

POLITIK I VÄLFÄRDSTAPPNING har å andra sidan sökt hjälp från utilitaristisk scientism för en "social demokrati". Ekonomi och hantverk lämnade *oikos* tidigt, vård och omsorg något senare. Offentligt och privat har arrangerats om, men utan att könade eller andra maktasymmetrier upplöstes.

Politik och vetenskap vill åter samhandla. Villkoren är dock omvänt instrumentella, dikterade av global-hushållet som intagit *polis*. En britt talar argt om "viril managerialism". Studenten i det europeiska nätverket la dock hopp i sucken: "We must go beyond both celebration and nostalgia".

Ulla M Holm

Gästprofessor i genusvetenskap med teoretisk inriktning

Kräver högre löner för doktorander

Juristen Marie Tuula ska bevaka doktorandernas rättigheter vid GU.

En gemensam syn på doktoranderna över hela universitetet och gemensamma riktlinjer som klart talar om vilka regler som gäller, det är vad Marie Tuula kommer att verka för som doktorandombudsman.

TELEFONEN RINGER hos Marie Tuula, hon får också e-post med jämna mellanrum. De som söker henne är oftast doktorander som antagits enligt det gamla systemet och som riskerar att stå utan finansiering sedan det nya systemet för antagning av doktorander trädde i kraft för tre år sedan. Det här leder till stor oro, helt i onödan tycker Marie Tuula.

– Självklart borde man ha tänkt på detta och infört någon form av övergångsregler. Som det är nu tvingas doktoranderna leva med mycket ångest – ångest för att pengarna inte ska räcka, över att man har så ont om tid och över att man inte ska klara av sitt projekt.

Marie Tuula, som studerat juridik i Stockholm, har nyligen disputerat i konkursrätt och jämfört lagstiftningen i Sverige och USA. De första 300 exemplaren av avhandlingen försvann med en gång, en andra upplaga är på väg.

Som doktorandombudsman arbetar hon halvtid sedan början av mars. Övrig tid ägnar hon åt undervisning i juridik vid

Förvaltningshögskolan vid GU samt vid Stockholms universitet. Men uppdraget skulle egentligen kräva en heltidsanställning.

– De mest akuta problemen hinner jag med men det blir inte mycket tid över för att följa upp frågor. Mitt arbete skulle bli betydligt mycket lättare om det fanns ett gemensamt synsätt över hela universitetet på hur man ska hantera doktorandfrågor. Som det är nu finns det nog många som inte riktigt vet vilka regler som gäller och det får förstås konsekvenser för doktorandernas rättssäkerhet.

Bland de viktigaste frågorna för Marie Tuula hör doktorandlönerna.

– Det handlar om vuxna människor, ofta med försörjningsansvar, som trots lång utbildning tjänar dåligt och som har en osäker framtid. Att samhället inte värderar utbildning och kunskap högre, att man som forskare inte har andra morötter än sin intellektuella hunger, det bådär inte gott för framtiden.

Eva Lundgren

REPORTAGE

Mästerkockar med smak för havet

Fiskterrinen är en njutning för såväl öga som gom. Pierre Lindström skär upp.

Text & foto:
Susanne Liljenström

En del krögarkonst spetsas med ett mått marinbiologi. På Tjärnölaboratoriet förenas vetenskaper av de ädlaste slag. Här går blivande kockar en utbildning om matens väg från fångst till fat.

ISEN HAR NÄSTAN släppt greppet om Tjärnövikens. Tjärnölaboratoriets rödmålade husfasad badar i vårsolen och ute från havet hörs ejdrarnas "oåh´o oåh´o".

Inne i personalköket samsas sju blivande mästerkockar. De går en utbildning i maritim gastronomi som delvis är förlagd till Tjärnö marinbiologiska laboratorium utanför Strömstad. I dag har stationens anställda samlats för en gemensam personaldag, och kockeleverna har erbjudit sig att tillreda den avslutande festmiddagen.

Det fräser till när en rödtunga varsamt läggs ner i det brynta smöret. En ljuvlig doft av nystekt fisk sprider sig genom köket och vidare ut i matsalen.

Pierre Lindström välter försiktigt upp en fiskterrinen. Den är en upplevelse för ögat som bådär gott för smaklökarna. Små bitar av blåmusslor och hjärtmusslor ligger omgivna av en rosaröd rundel rökt lax, i sin tur inbäddat i vit fiskfärs. Hela

härligheten är inslagen i ett silverglänsande laxskinn och har fått stelna i en trekantig form. Skinet ger inte bara maten ett fräckt utseende, det gör nytta också, förklarar Pierre.

– Stärkelsen från skinet gör faktiskt att terrinen håller ihop bättre!

Susanne Svensson och Colin Wheatley är kursledare på Tjärnölaboratoriet. Colin ser samarbetet med kockskolan som en del i stationens arbete för att utveckla ett ekologiskt och ekonomiskt uthålligt kustfiske.

– Det här är ett sätt att sprida kunskap om fiskets förutsättningar, förklarar han. Hur man får tag på råvaran – fisken och skaldjuren. Vi försöker dessutom öka intresset för nya arter och produkter från havet.

I bakgrunden finns problemen med överfiske och dålig lönsamhet för kustfisket. En del av lösningen är att hitta alternativa arter som kan minska trycket på torsk, hälleflundra och annan fisk som börjar ta slut.

– Här får studenterna stifta bekantskap med nya arter som exempelvis hjärtmussla och valthornsmussla, berättar Colin. Vi tror att kockarna kan bidra till ökad efterfrågan och därmed att skapa en marknad för nya produkter från havet.

Miljöaspekten löper som en röd tråd genom kursmomenten på Tjärnö. Man vill göra kockarna medvetna om att de i sin verksamhet kan ta ansvar för miljön. Det gäller i allt, från valet av diskmedel till vilka råvaror man köper. I examensarbetet ingår därför att var och en gör sin egen miljöprofil.

Kunskaper om de olika arternas biologi ger kockarna större möjlighet att få både kvalitet och ekonomi i sin verksamhet. Ett nyckelord i sammanhanget är säsongsanpassning, att kunna planera en matsedel efter vad som är bäst och billigast för tillfället.

– Att kvalitet och pris varierar med säsongen är en kunskap som vi mer eller mindre förlorat, påpekar Colin Wheatley. Jag tror att utbudet i affärerna har fått oss att tappa känslan för sådant. Jag tycker också att man ska slå ett slag för det lokalt producerade. Då har man större chans att få hög kvalitet till ett bra pris.

VISTELSEN PÅ TJÄRNÖ ska ge kockarna redskap för att kunna resonera ungefär så här: "Få se nu, vilken månad är det nu – maj. Hm. Vad lärde vi oss på Tjärnö, vad är bäst och billigast just nu? Hur är det med musslorna, är de giftiga nu? Om inte, är de ett bra alternativ eftersom de bör vara välmatade och fina just nu".

Ute i köket fortsätter förberedelserna inför middagen. Det ångar förförskt ur en kastrull med rödvinsås. På ett runt bord i kökets innersta ligger en deg utkavlad. Det ska bli räkfyllda piroger till nattmaten.

Utrustad med rejäl kniv och stadig skärbräda snittar Helene Frizell vindruvor till desserten. Hon stortrivs med kockutbildningen, och vistelsen på Tjärnö ger ytterligare en dimension.

– Vi lär oss så mycket här, säger hon. Kunskaper som man har nytta av när man sedan ska handla fisk och skaldjur. Som till exempel hur en dålig fisk ser ut och vilka olika parasiter man ska hålla utkik efter. Vi får lära oss om fiskarnas levnads sätt, när man ska ta upp den och när man inte ska göra det med avseende både på smak och vad som är tillåtet.

Framtidsvisionen är en liten fisk- och skaldjursrestaurang i Göteborg där hon också ska kunna servera sina gäster något nytt ibland.

– Det finns så många arter som man

inte vågat prova tidigare eftersom man inte vetat hur man ska tillaga dem. Ta en sådan art som hjärtmussla, den hade jag aldrig ätit förut! Ändå är jag uppvuxen på västkusten och har sett massor med skal av hjärtmussla på stränderna.

KLOCKAN NÄRMAR SIG matdags och aktiviteten tilltar. "Kollar någon fisken?" "Hur ligger vi till med dukningen?" "Vem vispar grädden till efterrätten?"

Såsen silas av. Rotfrukterna stänks med honung innan de skjutsas in i ugnen. En lätt förvirring uppstår när kockarna inser att laboratoriets tallrikar är alldeles för små för att de stora rödtungorna ska kunna portionsserveras. Det får bli uppläggningsfat i stället.

Klockan halv sju börjar stationens personal samlas i matsalen. Fiskterrinen ligger uppskuren på förrättstallrikarna och lockar forskarna att spekulera om dess innehåll. Alla ser förväntansfulla ut. Marinbiologer är inte främmande för att undersöka sina forskningsobjekt på mer än ett sätt!

Fakta / Maritim gastronomi

Kursen maritim gastronomi arrangeras av Utbildningscenter i Väst och har sin bas på restaurangskolan Riverside i Uddevalla. Utbildningen är tvåårig.

Förutom kunskaper om matlagning, fisk och skaldjur ingår moment som engelska, franska, retorik och att göra en egen affärsplan. På såväl Riverside som Tjärnö har man engagerat gästkockar, lärare och föreläsare med mycket hög kompetens. Efter genomgången utbildning ska eleverna kunna öppna och driva en restaurangrörelse i toppklass.

Musselgratäng

4 pers

2 liter färska blåmusslor med skal ca 1,2 kg
2 schalottenlökar
1 citron
2 kvistar persilja
70 + 30 g smör
50 g riven ost
2 äggulor
1 msk mjöl
1 glas vitt vin
salt, peppar

Sätt ugnen på hög värme 250-275 grader. Smörj en eldfast form.

Hacka ca 70 g smör i små bitar och lägg i en skål att mjukna. Blanda sedan smör och mjöl väl. Pressa citronen, skala och hacka lökarna. Skrubba och tvätta musslorna. Lägg musslorna i en gryta tillsammans med det vita vinet och den hackade löken. Låt det hela koka upp. Rör om tills alla musslor öppnat sig. Låt musslorna rinna av. Tag vara på musselskyn.

Lossa musselköttet från skalen och lägg i formen. Häll musselskyn genom ett durkslag ner i en kastrull. Tillsätt smör- och mjölblandningen. Koka upp under omrörning och låt sjuda tills det blir simmigt. Häll gulorna en och en i såsen och rör om. Värm på svag värme under ständig omrörning tills blandningen tjocknar. Undvik kokning. Tillsätt citronsaften och rör om. Häll såsen över musslorna. Strö över riven ost. Klicka över ca 30 g smör. Sätt in i ugnen och gratinera tills gratängen fått färg, ca 5 minuter. Strö persilja över innan serveringen.

Celebert besök i Örgryte nya kyrka

ALLDELES UNDERBART – det var ord som drottning Siliva upprepade gång på gång under den specialvisning av barockorgeln i Örgryte nya kyrka som ägde rum i slutet av mars under drottningens tvådagarsbesök i Göteborg.

Organisten Ulrike Heider visade hur instrumentet fungerar och hur man kan få den att låta både som en tutande båt och som fåglar som kvittrar. Och drottningen själv fick prova på att spela.

Ovanför organisten, uppför en smal trätrappa, visades bälgrummet med stora trampor som reglerar luftintaget till orgeln.

Anders Carlsson, föreståndare för GOArt, berättade om hur orgeln kom till och om hur allt är gjort för hand

ner till minsta spik. Med på visningen var också dekanen vid konstnärliga fakulteten Bengt Olsson, Henrik Tobin, projektledare inom GOArt, forskarstuderande Paul Peeters, kyrkohede Lennart Widing med sin hustru generaldirektören Christina Rogestam, samt landshövding Göte Bernhardsson med hustru.

Som gåva fick drottningen en handgjord orgelpipa tillverkad vid GOArts orgelverkstad samt den första CD:n med den nya orgeln som innehåller musik som användes vid invigningen av Gertudenkapellet år 1607 i Hamburg.

Eva Lundgren

GU: S HOVOTOGRAF: GÖRAN OLSSON

Svenskans ställning en fråga om demokrati

UTGÖR ENGELSKAN ETT hot mot svenska språket? Det är lätt att irriteras av alla osmälta lånord som flyter in i språket. Lingvisten Östen Dahl konstaterade dock i sin föreläsning "Språket – historiens spegel" att "okey" är det vanligaste engelska låneordet i det svenska talspråket. Det finns ett antal tyska låneord som är mer frekventa.

Men förhållandet mellan de olika språken är mer komplicerat än så. I många sammanhang, inte minst akademiska, har engelskan under senare år trängt undan svenskan. Allt mer undervisning bedrivs på engelska, allt fler avhandlingar utan någon svensk text publiceras.

År 1999 föreslog därför Svenska språknämnden att svenskans ställning som huvudspråk skulle lagfästas.

Nämndens företrädare Margareta Westman och Ulf Teleman konstaterade att få personer i vårt land har sådana kunskaper i engelska att de kan föra en verkligt nyanserad diskussion på det språket: "De flesta av oss blir lite dummare och lite tråkigare, också på vårt bästa främmande språk, än vi är på vårt modersmål."

Sture Allén anknöt till den diskussionen i sitt invigningsanförande. Han konstaterade att Sverige nu har fem officiella minoritetsspråk men inget majoritetsspråk. Svenskan har officiell ställning inom EU, men inte inom Sverige.

Dahl påpekade att en stor del av de språk som nu talas på jorden riskerar att försvinna inom kort. Svenskan blir

väl knappast ett av dem. Men det skulle naturligtvis vara problematiskt om svenskarna skulle bli oförmögna att beskriva väsentliga ämnen inom t ex vetenskap och politik på sitt eget språk. När EU utvidgas kommer förmodligen krav att resas på att översättningsservicen skall vara mindre generös.

Allén ser pessimistiskt på politikernas vilja och förmåga att försvara det svenska språkets ställning. Ett värnande av det egna språket kan lätt uppfattas som nationalism. Men i grunden handlar det om kvaliteten på den svenska kulturen och demokratin, om människors förmåga att förstå det samhälle de lever i.

David Andersson

Att värna om språk – allas angelägenhet

Språk är nyckeln till identitet, menar Unesco:s språkambassadör. Och att lära sig språk skapar tolerans, öppenhet och minskar fördomar.

EN AV DE INBJUDNA utländska gästföreläsarna till konferensen var Islands förra president Vigdís Finnbogadóttir, numera språkambassadör inom FN-organet Unesco. Hennes uppgift är att rädda hotade språk runt om i världen. Uppdraget brådskar. Av världens 6 000 språk bedöms hälften vara utrotningshotade. Många små språk håller på att försvinna.

Finnbogadóttir talade under programpunkten "Skapar språk olika identiteter?". Inledde på islandsklingande skandinaviska, men övergick snabbt till engelska. Av hövlighet mot några utländska gäster.

ISLAND, SOM ÄR Europas enda homogena språknation, har lagstiftat mot allt utländskt språkinflytande. Trots att det innebär ett enormt översättningsarbete ser Finnbogadóttir det som positivt. Språket blir inte fattigare för att man översätter – utan rikare. Men det är kanske inte så märkligt. För Island som är en ung nation med en liten befolkning är det viktigt att värna om språkets särart. Språket är en del av identiteten, landets historia och kultur.

Varför måste vi ha så många språk, frågar Finnbogadóttir retoriskt. Tänk, det skulle vara så mycket enklare med ett världsspråk? Under åren har det gjorts många försök att etablera gemensamma språk, som exempelvis esperanto och interlingua. Samtliga försök har dock varit dömda att misslyckas på förhand.

ATT DRIVA IGENOM världsspråk är omöjligt, menar hon, av den anledningen att språklig mångfald är kulturell rikedom.

Målsättningen med det europeiska språkåret är att alla ska lära sig minst ett utländskt språk, helst två. I dag kan bara

FOTO: ANDRÉAS BANOUITS

hälften av EU-befolkningen ett annat språk än modersmålet.

Syftet med språkåret är att skapa tolerans. Det gör det lättare att förstå andras identitet, betonar Vigdís Finnbogadóttir.

ATT SPRÅKET ÄR en del av identiteten, visar också hur det är för invandrare att lära sig ett nytt språk. De måste även lära sig landets historia och kultur och tvingas leva med dubbla identiteter.

Följande talesätt är träffande: "Det jag vill kan jag uttrycka på mitt hemspråk, men bara det jag kan på främmande språk."

Frågan är då om småspråk är hotade i dag. Finnbogadóttir ogillar starkt beteckningen småspråk:

– Vår röst är lika stark som vilken nation som helst i FN. Det finns inget

litet med att vara en nation. Vad gjorde att vi överlevde över generationer? Det var språket, att språket levde vidare.

Vigdís Finnbogadóttir är visserligen bekymrad över hur kort tid det tar innan småspråk försvinner och dör ut, men hon är mer oroad över språkets fattigdom. Det faktum att unga islänningar använder engelska uttryck i allt större utsträckning och glömmer bort det gamla språket.

– När ett språk talas hålls det vid liv. Vi äldre måste hålla språket vid liv, det är ett arv vi lämnar över till kommande generationer, menar Finnbogadóttir.

Att bevara språk är inte bara politikernas ansvar utan var och ens.

Allan Eriksson

Ökad kunskap ger hopp för minoritetsspråken

Språklig mångfald kan jämföras med biologisk mångfald.

– Språklig och kulturell mångfald är viktig för världens och mänsklighetens överlevnad.

SÅ SAMMANFATTADE Kenneth Hyltenstam, professor i tvåspråkighetsforskning vid Stockholms universitet, sin föreläsning om minoritetsspråkens situation ur ett svenskt, europeiskt och globalt perspektiv.

I Europa finns en språklig heterogenitet. Det finns 40 officiella språk, men 50 miljoner européer talar också ett minoritetsspråk. Minst 75 olika minoritetsspråk finns det, förmodligen flera. Minoritetsspråken talas av marginaliserade etniska grupper vars särart har motarbetats av majoriteten. Under drygt 100 år har nationalismen med tanken en stat – ett språk varit den ideologi som dominerat i Europa och fortfarande påverkar nationalismen vårt tänkande, menar Kenneth Hyltenstam.

I dag är vi i Europa stolta över den språkliga mångfalden. Tvåspråkigheten

värderas högt, men då handlar det om att vara tvåspråkig i majoritetsspråk.

– Det finns fortfarande en misstro mot minoritetsspråk och sådan tvåspråkighet ses som något suspekt, säger Kenneth Hyltenstam och exemplifierar med att samtidigt som det i Sverige i dag är vanligt att man läser spanska som främmande språk har man en misstänksam inställning till spanska som invandrarspråk.

UNDER DET SENASTE decenniet har problemet med minoritetsspråk som försvinner blivit mer och mer uppmärksammat globalt. Av världens totalt 6 000 språk bedöms 50 procent vara döende, det vill säga språket förmedlas inte vidare till den yngre generationen. Som "säkra" språk betecknas officiella språk och språk som har fler än 100 000 talare, i dag 55 respektive 600 språk. Ytterligare en kategori utgörs av språk som är i fara. Hur många det handlar om är osäkert.

Synpunkten att något behöver göras för att minoritetsspråken inte ska försvinna har blivit starkare i Europa.

1992 kom EU:s stadga om landsdels- eller minoritetsspråk, European Charter for Regional or Minority Languages. Språken kan enligt stadgan vara territoriella eller territoriellt obundna. Till den första kategorin räknas språk som används av hävd, inom ett visst territorium och som är annorlunda än det officiella språket i en stat. För Sveriges del rör det sig om samiska, meänkieli (tonedalsfinska) och finska. Till den andra kategorin räknas språk som används av hävd, är annorlunda men inte kan knytas till ett bestämt geografiskt område som exempelvis romani och jiddisch.

FÖRHÅLLANDENA FÖR minoritetsspråken har att göra med kunskap. Kenneth Hyltenstam betonar att det är majoritetens ansvar att ge livsutrymme åt andra språk. Den måste ge stöd för att minoritetsspråken ska kunna användas i alla sammanhang och få ett marknadsvärde. Men det är minoritetens vilja och önskan som ska vara styrande.

Ylva Beckman

UB-nytt

Bläddra bland e-böckerna i Gunda

537 e-böcker som UB köpt från netLibrary är nu på plats och sökbara inom universitetets domän. E-böckerna finns också i Gunda.

För den som vill titta vilka titlar UB köpt är ett enkelt sätt att göra så här: gå till Gunda, sök på författare "netLibrary". De 537 titlarna dyker upp samtidigt. Härifrån finns en länk till varje e-bok.

Fler e-böcker och möjligheter når man via webbadressen: www.ub.gu.se/Gdig/ebok/. Här finns information om hur man söker, lånar och kopierar. Titta på UB:s hemsida vid Digitala biblioteket.

UB har satsat på inköp av modern vetenskaplig litteratur, och är ett av de första universiteten i Europa om att kunna erbjuda e-böcker till studenter och forskare.

Fördelarna är många. Böckerna är tillgängliga dygnet runt över hela universitetsnätet – om inte någon annan person har lånat dem. Hela boktexten är sökbar och man kan till exempel söka genom alla de 537 böckerna på en gång och sedan se i vilken bok det finns mest träffar på det man söker.

Nytt tidskriftsarkiv på webben

UB kan nu erbjuda en databas med ett hundratal elektroniska tidskrifter i fulltext. Basen heter JSTOR (Journal storage) och är ett arkiv med centrala tidskrifter inom ett flertal ämnesområden. Nya titlar tillkommer kontinuerligt. Tidskrifterna är lagrade från sina startår, några från 1800-talet, fram till en så kallad "moving wall". Detta innebär att det alltid finns ett glapp på två till fem år mellan det senast publicerade numret av en tidskrift och det senast tillgängliga numret i JSTOR.

Öppet och stängt under vårens helger

UB:s sju bibliotek har olika öppettider under vårens helger som till exempel Kristi himmelfärdshelgen och pingst. En sammanställning av bibliotekens öppettider finns på webbsidan med adressen:

www.ub.gu.se/info/oppet.html.

Anropa UB:s databaser via EndNote!

Vill du koppla upp dig via referenshanteringsprogrammet EndNote till UB:s databaser?

Då måste du ladda ner en ny "Connection file" speciellt för UB:s databaser.

Gå till Digitala biblioteket. Under rubriken programvaror finns mer information om EndNote, en svensk lathund (pdf). Här hittar du också filer och får instruktioner. Direktadressen är: <http://www.ub.gu.se/Gdig/amnen/ref.html>

Annica Olofsson

Notis

Gustavsson prisbelönad

KARL ERIK GUSTAVSSON, professor i massmediaekonomi vid företagsekonomiska institutionen vid Handelshögskolan, har i år tilldelats Civilekonomer i Västs utmärkelse Handels Pärla. Valet motiveras bland annat av att han är "en engagerande och varm personlighet med ett genuint intresse för sina studenter".

Bokreflektion

TORBJÖRN TÄNNSJÖ, professor i praktisk filosofi vid GU, är en produktiv person. På insidan av hans nya bok "Du skall understundom dräpa" framgår att han publicerat 12 böcker sedan 1990. I det aktuella verket argumenterar han för

att dödande i sig varken är gott eller ont, allt beror på vilka konsekvenser det får. Tännsjö motiverar ett förbud mot mord med att folk annars skulle känna konstant rädsla för att bli dräpta.

Som ofta tidigare befinner sig alltså Tännsjö långt från det allmänna rättsmedvetandet. De flesta av oss anser väl att ett mord framför allt är en kränkning av den som får sitt liv utsläckt, inte av dem som läser om brottet i tidningen. Annars kan ju den som sprider information om dådet anses vara en större brottsling än mördaren.

UTIFRÅN DETTA SYNSÄTT ställer sig Tännsjö positiv till abort. Andra foster kan ju inte känna fruktan att drabbas av samma öde. Men med samma motivering borde ju också spädbarnsdödande vara tillåtet. Tännsjö upplever tydligen detta som obehagligt och gör några tafatta försök att hitta motargument. Han stannar dock vid att den pragmatiska

ståndpunkt han förespråkar inte har någon tydlig åsikt i denna fråga.

I BOKEN DISKUTERAS inte bara den utilitaristisk-pragmatiska uppfattningen utan också två andra systematiska åskådningar, "livets helgd" och "rätten till liv". Enligt den första teorin är allt mänskligt liv heligt och därför fördöms såväl självmord som aborter. Det andra synsättet ger varje person rätt till sitt eget liv; man har alltid rätt att begå självmord men inte att ta någon annans liv. De olika grundantagandena leder också till olika uppfattningar i synen på t ex döds hjälp och dödande av djur. Föga förvånande får de alternativa synsätten underkänt av Tännsjö.

Dessutom redovisas resultatet av en Sifo-undersökning om svenska folkets åsikter om olika former av dödande. Av den framgår att en majoritet av svenskarna under 50 år kan tänka sig införandet av dödsstraff. Förmodligen är det som Tännsjö skriver, att folks åsikter i dessa frågor inte är helt genomtänkta eller sammanhängande.

Tännsjö bör hedras för att han så ofta vågar driva utilitarismen till sin spets. Den som godtar denna teori, och den har en del anhängare bland praktiska filosofer, måste också acceptera en rad obehagliga konsekvenser. Min egen slutsats är dock att utilitarismen, åtminstone i Tännsjöns version, inte är en hållbar moralfilosofi.

David Andersson

Boken *Du skall understundom dräpa* är utgiven på Prisma

Nyblivna professorer går över gränser

Även i år var det många professorer som installerades traditionsenligt. Det var en imponerande syn när 80 professorer tågade in i Konserthuset till en fanfar av J. Stanley.

TEMAT MÅNGKULTURALITET och gränsöverskridande märktes inte bara i talen utan även i den musikaliska inramningen.

I en av logerna gav studenter från Musikhögskolan exempel på svängig kletschermusik, östeuropeisk judisk musik. Två spelmän bjöd på bohusländsk polska för att därefter följas av mer traditionell musik, signerad *Figaros bröllop* och *My Funny Valentine* framförd av Johanna Bäckström. Det mest humoristiska inslaget stod den akademiska kören för under ledning av Jan Ivar Blixt. Efter något så ovanligt som en danssång från Svanetien sjöng de filosofisk dixieland, fast med annan text: "Man ska göra som rektor gör...och inte skilja sig från mängden."

Fönster mot omvärlden

ATT HA KONTAKTER med andra kulturer innebär ett annat sätt att tänka och se på livet – vilket är utvecklande för en själv. Denna nyfiken egenskap kännetecknar framgångsrika människor, människor som hela tiden vill se nya saker, upptäcka nya världar, spränga invanda mönster, sade den medicinska professorn Annica Dahlström i sitt anföringstal.

Ett exempel på gränsöverskridande är det snart färdigställda biblioteket i Alexandria – troligen byggd på samma plats som Bibliotheca Alexandrina, som

existerade under några hundra år före och efter Kr. Dit kom unga människor från hela världen för att vidga sitt vetande. Dahlström är själv med i föreningen Alexandrias vänner och har varit med om att bilda The Scandinavian Committee for the Bibliotheca Alexandria, förkortat ScanCom.

Denna byggnad kan få en enorm betydelse, inte bara för regionen, utan globalt, utvecklade Dahlström. Alexandria med sin grekisk-romerska historia, har rötter i den gamla egyptiska kulturen. Staden ligger i

en skärningspunkt mellan öst-väst, norr-syd och biblioteket kan enligt Dahlström "bli fönstret mellan Egypten och arabvärlden och resten av världen, där påverkan kan flöda i alla riktningar".

Vid invigningen av biblioteket (som uppskattas äga rum i april 2002) kommer olika länder att lämna kulturella och vetenskapliga bidrag. Sveriges bidrag kommer att vara det första vetenskapliga symposiet, som passande nog handlar om den mänskliga hjärnan.

Den nordiska föreningen har dessutom

blivit ombedd av presidentens fru, Souzan Mubarak, att inspektera byggnaden och har valt ut ett par rum som ska inredas till "Nobel section", med böcker av litteraturpristagare.

Sammantaget är byggnaden, med Annica Dahlströms ord, inte bara ett hus, utan en kulturgärning som kan bana väg för utbyte av handel, kultur och vetenskap.

Ett gränsöverskridande som kanske kan inspirera nyblivna professorer.

Allan Eriksson

Personalnytt

NYA PROFESSORER

Ulla Sillén, barnkirurgi
Gunnar Nyman, fysikalisk kemi
Jan Rosvall, kulturvård
Holger Wigström, medicinsk fysik
Ulf Lekholm, oral implantatkirurgi
Bertil Nilsson, kristendomens historia
Bo Andersson, didaktik med inriktning mot samhällsorienterade ämnen, särskilt historia
Aadu Ott, didaktik med inriktning mot naturorienterade ämnen, fysik för grundskolans behov
Kenneth Haglid, histologi

Ola Hjalmarsson, pediatrik
Eva Hurt Camejo, experimentell kardiovaskulär forskning
Jeanne Meis-Kindblom, patologi
Ola Nilsson, patologi
Eira Viikari-Juntura, rehabiliteringsmedicin

ADJUNGERADE PROFESSORER

Barbro Ekström-Jodal, pediatrik anesthesiologi och intensivvård
Inger Bergström, textil konst
Tom Sandqvist, konstteori
Clas Mannheimer, klinisk smärtforskning

Marianne Jertborn, infektionsmedicin, särskilt klinisk vaccinforskning
Anna Elander, plastikkirurgi

NYA DOCENTER

Eva Millqvist, lungmedicin/allergologi
Jette Teilmann Knudsen, växtekologi
Kajsa-Mia Olsson-Holgers, oto-rhinolaryngologi
Bo Lind, kvartärgeologi
Stefan Mankefors, fysik

NYA FÖRORDNANDEN

Annika Koldenius, redaktör/programledare på Universitets-TV
Ann-Marie Kruber, byråassistent vid avdelningen för studentfrågor
Christina Aurell, studievägledare vid lärarutbildningsnämnden
Ulla Bergström, ekonomiassistent vid avdelningen för ekonomistyrning

Fria ord

Lennart ässå!

DET ÄR FULT ATT SVÄRA. Och farligt. Man löper nämligen risk att hamna i betydligt varmare revir och kan tvingas froteras med sina belackare för tid och evighet. Hemska tanke!

När jag var slyngel föreslog min ömsinta moder att jag, som kraftuttryck, inte skulle missbruka Fans och hans anhangs namn och rykte. Jag skulle hellre åkalla någon i min umgängeskrets som jag ogillade. Och *det* valet var lätt. Det blev *Lennart*. Under mina första skolår hade

nämligen en obehaglig yngling, med detta tillmål, förmörkat och förtristat min tillvaro. På den tiden fanns det ingen förskönande omskrivning för pennalism – en företeelse som de vuxna hade optionsrätt på men vanligtvis förnekade med emfas. Idag kallas fenomenet för "mobbing". Och vuxna människor verkar fortfarande vara lika oförståndiga.

Om det var *någon*, som jag innerligt önskade till skärselden, så var det marodören Lennart. Därför bytte jag ut mitt "Fan ässå", när saker och ting gick mig emot, mot "Lennart ässå!". Kraftuttrycket väckte viss förundran hos medmänniskor som

inte visste vilket fanskap jag syftade på. Men alla, som hette Lennart, kunde hålla sig för skratt. Och sådana seriösa individer fanns det åtskilliga tusen av i vårt namnkunniga land.

Under mitt avlånga liv har det inte saknats anledningar att ta till en och annan ohelig ed. Dock har jag vanligtvis sansat mig tack vare ett medfött, skänkt saktmod. Men kommen i silverhårsåren och omgiven av vittra personers laterala arabesker och perkussiva sublimeringar brister talamodet ibland. Antalet medvetna och medvetlösa "Lennartar" finns det fortfarande gott om. Därför har min svor-

dom fått renässans. *Ingen* skall emellertid känna sig utpekad. Givetvis är dagens egennamn helt fingerat. Alla eventuella likheter med numera mobbande personer är rent tillfälliga. Men ingen glömd av mången nämnd...

Om *någon*, trots allt, skulle känna sig illa till mods kan det kanske vara en tröst att även *jag* riskerar att deporteras till en varmare uppsamlingsplats – vad det lider. "Lennart ässå!"

Guy Heyden
Temaförfattare

Total brist på kunskap präglar Attac

I GU JOURNALEN 2/01 kunde vi läsa om ett upprop till ett nätverk i globala frågor vid Göteborgs universitet. Syftet skulle vara öka GU:s bidrag med information om den sk globaliseringen. Initiativtagarna hoppas att ökad kunskap skall leda till att de globaliseringskritiska grupperna besinnar sig och söker dialog istället för konfrontation. Detta är ett mycket lovligt initiativ. Som forskare och lärare i internationell finans så slås jag av den totala brist på kunskap som driver dessa demonstranter och anti-globaliseringsgrupper.

JAG BLIR DOCK betänksam mot uppropet när jag ser att två av undertecknarna stoltserar med medlemskap i Attac rörelsen. Attac står som symbol för okunskapen om globaliseringsfrågor. Rörelsen säger sig ha enbart fyra krav, men den som följer debatten i medier får lätt intrycket att det finns många fler ännu så länge dolda krav. Kanske skall vi nöja oss med att Attac är ett "förhållningssätt till orättvisorna i världen" och bedöma de fyra kraven efter detta.

ATTACS FÖRSTA KRAV är en global omsättningskatt på valutahandel (tobinskatt). Denna skatt är en rent teoretisk konstruktion inom nationalekonomin. Skatten är konstruerad för att visa hur man möjligen kan dämpa fluktuationerna på världens valutamarknader. Skatten handlar enbart om fluktuationer i valutakurser och kan aldrig skydda ett land mot valutaspekulation av det slag som vi såg i Sverige 1992 och senare i Asien. Ett otal vetenskapliga studier har undersökt modellens antaganden och om den är praktiskt genomförbar. Resultaten är entydiga; tobinskatten kommer inte att fungera. Det finns andra och viktigare uppgifter att lösa.

ATTACRÖRELSEN VILL avskaffa tredje världens låneskulder. Om detta råder i Sverige en total politisk enighet. Vad Attac inte förstår är att skuldskrisen uppstod på en dålig ekonomisk politik. Om vi inte ställer krav på strukturella ekonomiska reformer

kommer skuldskrisen tillbaka. En mycket gammal och oomstridd kunskap säger att en långivare alltid måste kontrollera låntagaren för att allt skall gå bra. Det är därför viktigt koppla skuldskrivning till krav på ekonomiska reformer. I de u-länder där så har skett växer ekonomin, skulderna skrivs av och framtidshoppet växer. Attacs bidrag till debatten borde vara att skapa förståelse för den här politiken istället för att sprida osanningar om biståndsländers krav på u-länder.

ETT MYCKET MÄRKLIGT krav är att Attac vill förhindra att offentliga pensionssystem används i spekulationssyfte. Som kunnig i finansiell ekonomi konstaterar jag att vi alla är överens om detta. Det finns ingen som kräver att vi skall "spekulera" med pensionspengar. Frågan är vad Attac egentligen menar? Det som kommer närmast spekulation i de offentliga systemen är att vissa AP-fonder lånar ut riskkapital till nystartade företag. Men detta har ju varit en framgångsrik strategi. Rädsla för spöken botas med kunskaper i naturvetenskap. Rädsla för pensionsfonder botas lämpligen med kunskaper i finansiell ekonomi. Man tycker att de forskare som ingår i Attac borde ta till sig den kunskap som finns om finansiella marknader och inte lyssna på charlataners tvärsäkra uttalanden om kasinoekonomi.

ATTACS FJÄRDE och sista krav är att motverka "skatteparadis". Vi är alla motståndare till illegal penningtvätt och osunda banktransaktioner. Inom OECD och andra organisationer förs en ständig, och ibland framgångsrik kamp detta. Vad vill Attac egentligen, som inte alla vi andra redan vill, och gör via existerande organisationer? Hur skall man balansera nationell suveränitet mot kravet på en (demokratisk?) världsskattepolis? Svaret är att ingen vet, allra minst Attac. Låt mig göra alla globaliseringsdebattörer uppmärksamma på enkelt faktum. Det är när u-länder i Västindien bygger upp en finansiell

industri som framgångsrikt konkurrerar med i-världens banker som de blir skatteparadis, och skall som Attac uttrycker saken "avskaffas". Jag är starkt kritisk mot Attac och att ett nätverk i globaliseringsfrågor skall använda universitetets namn för att sprida Attacs idéer och ge dem någon slags vetenskaplig status.

Boo Sjöö
Docent i nationalekonomi

Vetenskaplig kannibalism

Vittra, som kivas på välbildat sätt, äter varandra – och ingen blir mätt.

Guido Satir

Skriv till GU Journalens insändarsida, e-post: gu-journalengu.se
Manusstopp: 30 maj.

Har du en idé?

GU Affärsutveckling

Avdelningen för information och omvärldskontakter erbjuder dig:

- idé- och affärsutveckling
- affärsjuridisk rådgivning
- immaterialrätt
- kommersiella nätverk

Har du en idé eller innovation kan vi vägleda dig till framgång.

Kontakta oss

Claes Jansson 031-773 5167
claes.jansson@adm.gu.se
Niklas Fernqvist 031-773 5704
niklas.fernqvist@adm.gu.se

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

www.gu.se

FOTO: SÖREN HÅKANLUND/GP

Sunt med viss skepsis mot akademiker

MITT MEST LEVANDE minne från 35 år i Göteborgs högskolevärld är Ivar Segelbergs filosofi-seminarier i den gamla tråkåken vid Korsvägen. Vi satt vid det stora seminariebordet och diskuterade om bordet fanns utanför eller inom oss, i det senare fallet som ett knippe synintryck när vi tittade på det eller känslor när vi tog i det. Sedan gick vi till kafé Rosen och åt kanelbullar, Segelbergs favoritföda. Någon snobbade med Wittgensteins *Tractatus* i fickan. Vi beundrade skönheten i Gödels oavgörbarhetsteorem, även om vi inte riktigt begrep. I våra läroböcker dömdes både religionen och marxismen ut som metafysiskt trams. Vi var logiska positivisterna. "Vad menar du egentligen?" var standardfrågan.

VI HADE KNAPPT en tanke på samhällsnyttan av det vi höll på med. Detta var i slutet av 50-talet. Jag tog ett studielån på 4 500 kronor det första året. Men det var lätt att få jobb, mitt första var som hälkortsoperatör på neurologi på Sahlgrenska. Och sen fick nästan alla vi som tog tre betyg i matte jobb som lärare för en snabbt växande massa av studenter – det var de beryktade fyrtiotalisterna som stormade in. Vi hade det oförsäkrat bra, hade tid att både arbeta, skaffa barn, dricka rödvin, studera och delta i den allt hetare politiska debatten. Åtminstone gällde detta oss män, som visserligen var jämställda i teorin, men knappast i praktiken.

VI REAGERADE STARKT mot Ukas och Pukas, som vi upplevde som försök att strömlinjeforma och underordna oss kapitalismen och dess bihang staten. Vi ordnade möten om Vietnam. Kalle Hallgren, hamnarbetarkämpe med tatueringar på underarmarna, bjöds in som talare. Vi började skämmas över vårt tidigare nihilistiska sannings-sökande. Vi läste Marx och reste den stolta parollen om "forskning och utbildning i arbetarklassens tjänst". Några av oss som kom från akademiska hem la oss till med proletära komplex. Jag gick in i vpk 1970 med den fasta föresatsen att koncentrera mig på det för arbetarklassen nyttiga. Ordföranden i min stadsdelsförening, den före detta fackordföranden på Götaverken Bertil Christiansson, såg hur det var fatt. Han la sin arm runt min axel: "Johan, du skall vara glad för dina kunskaper, vi behöver dem i parti-arbetet."

KOMPLEXET FÖRSVAGADES. Men av och till väcktes det till liv. I Göteborgs kommunfullmäktige avundades jag Frank Baude och försökte förgäves låta som han. I en av mina första riksdagsdebatter med Göran Persson kallade han mig "docenten". Han ville antyda att mina kunskaper om ekonomisk politik var teoretiska i motsats till hans praktiska. Jag värjde mig, men var sårad in i hjärtat. Jag var ju lika mycket praktisk kommunpolitiker som han! Efteråt gav jag honom en bok om varför jag inte tror på ekonomi som opolitisk vetenskap.

VISST FÖREKOMMER kunskapsförakt inom arbetarrörelsen. Men i grunden är det sunt med en viss skepsis mot akademiker, särskilt när de säger sig vara opolitiska experter som säger sig veta bäst. Jag har lärt mig mer om politisk ekonomi i parti, kommun och riksdag än på universitetet. Människorna och deras samhällen är alldeles för mångdimensionella för att låta sig fångas i abstrakta modeller konstruerade i akademiska elfenbenstorn.

OM JAG FICK börja om skulle jag nog välja historia. Men jag ångrar ändå inte mitt akademiska liv. Om någon frågar om råd svarar jag att de skall läsa det som de tycker är spännande. Min erfarenhet är att de som väljer efter intresse genomsnittligt klarar sig bäst. Jag råder dem också att läsa i Göteborg. Vi lever mer integrerat här, någorlunda utspridda över staden, inte i ett getto av typ Frescati. Och vi har inte dominerat stan som i Uppsala och Lund. Därför är också mitt råd till kollegorna i göteborgspolitiken: bygg inte fler stora komplex. Sprid ut studenter och institutioner. Bevara staden blandad.

Johan Lönnroth

Riksdagsman (v)